ERGENLERDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK İLE DUYGUSAL ÖZERKLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Oğuzhan Güler
181149108

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Demet Pekşen Süslü

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat 2021

ERGENLERDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK İLE DUYGUSAL ÖZERKLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Oğuzhan Güler
181149108
Orcid: 0000-0003-3603-3691

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Demet Pekşen Süslü

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat 2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

TEŞEKKÜR

Tez sürecim boyunca desteğini her daim hissettiren, bilgi ve birikimleriyle bana ışık tutan ve üzerimde çok fazla emeği olan saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Demet Pekşen Süslü'ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez savunmama katılarak değerli zamanlarını ayıran ve görüşlerini paylaşan sayın hocalarım Doç. Dr. Ahmet Bedel ve Doç. Dr. Yelkin Diker Coşkun'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatın her alanında olduğu gibi tez sürecimde de yanımda olan maddi ve manevi desteklerini her daim esirgemeyen canım annem Hatice Güler ve canım babam Coşkun Güler'e sonsuz teşekkürlerimle.

Oğuzhan Güler

Şubat 2021

ÖZ

ERGENLERDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK İLE DUYGUSAL ÖZERKLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Oğuzhan Güler
Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Demet Pekşen Süslü
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021

Psikolojik dayanıklılık, bireylerin yaşamları boyunca karşılaştıkları olumsuzluklarla baş edebilmesi, yeni şartlara uyum sağlayabilmesi, zor durumlardan sonra bireylerin hayata tutunmalarını ve başarıyı tekrar yakalayabileceklerine olan inanç ve yetenektir. Duygusal özerklik ise, ergenlik dönemi içerisinde ergen bireylerin duygusal anlamda arkadaşlarından ve ailesinden bağımsız olmasıdır.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve duygusal özerklik düzeyleri arasında ne tür bir ilişki olduğunun; duygusal özerklik puanları ile psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu açısından anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubu 2019 - 2020 öğretim yılında Gaziantep ilindeki 800 (453 kadın, 347 erkek) lise öğrencisinin katılımı ile yapılmıştır. Araştırmada Bulut, Altundağ ve Doğan (2013) tarafından geliştirilen "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" ile Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Duygusal Özerklik Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde normallik varsayımını karşıladığı için parametrik yöntemlerden yararlanılmasına karar verilmiştir. Psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerkliğin bağımsız değişkenler arasındaki analizinde T Testi ve Anova Testi kullanılmıştır. Psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin analizinde ise Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır.

Araştırmada, psikolojik dayanıklılık puanları cinsiyet, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal özerklik puanları incelendiğinde cinsiyet, algılanan sosyo-ekonomik düzey ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmadığı; sınıf düzeyi ve anne eğitim durumu değişkenlerine göre ise farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ergen psikolojik dayanıklılığı ile duygusal özerklik değişkenleri arasında orta derecede negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik dayanıklılık, özerklik, duygusal özerklik, ergenler.

ABSTRACT

INVESTİGATİNG THE RELATİONSHİP BETWEEN PSYCHOLOGİCAL ENDURANCE AND EMOTİONAL AUTONOMY İN ADOLESCENTS

Oğuzhan Güler
Master Thesis
Department of Educational Sciences
Psychological Counseling and Guidance Programme
Advisor: Asst. Prof. Demet Pekşen Süslü
Maltepe Üniversity Graduate School, 2021

Psychological resilience is the ability and belief that individuals can cope with the negativity they face throughout their lives, adapt to new conditions, hold on to life after difficult situations, and re-capture success. Emotional autonomy, on the other hand, is that adolescent individuals during adolescence are emotionally independent of their friends and family.

In the study, it was aimed to investigate that psychological resilience and emotional autonomy of adolescents is the relationship between the levels of endurance levels; emotional autonomy scores of psychological resilience scores with gender, grade level, perceived socio-economic level, mother's educational status in terms of father education and to examine whether there is significant relationship.

The research is a research in relational survey model. The study group of the research was conducted with the participation of 800 students in Gaziantep province in the 2019-2020 academic year. The "Adolescent Resilience Scale" developed by Bulut, Altundağ and Doğan (2013) and the "Emotional Autonomy Scale" adapted into Turkish by Deniz, Çok and Duyan (2013) were used in the study.

It was decided to use parametric methods because it meets the normality assumption in the analysis of research data. The T-test and Anova test were used in the analysis of psychological resilience and emotional autonomy among independent variables. The Pearson correlation test was used to analyze the relationship between psychological resilience and emotional autonomy.

In the study, it was concluded that psychological resilience scores did not differ according to the variables of gender, class, perceived socio-economic level, mother's education level and father's educational status. When the emotional autonomy scores were examined, it was found that they did not differ according to the variables of gender, perceived socio-economic level and educational status of the father; it was concluded that it differs according to class level and maternal education level variables. A moderately negative significant relationship was found between adolescent resilience and emotional autonomy variables.

Keywords: Psychological resilience, autonomy, emotional autonomy, adolescents.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ v
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER ix
TABLOLAR LİSTESİ xi
ÖZGEÇMİŞ xiii
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
1.1. Problem 1
1.2. Amaç 4
1.3. Önem 4
1.4. Varsayımlar 5
1.5. Sınırlıklar 5
1.6. Tanımlar 5
BÖLÜM 2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 7
2.1. Psikolojik dayanıklılık 7
2.2. Psikolojik Dayanıklılığın Bileşenleri 9
2.3. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler 10
2.3.1.Risk Faktörleri 10
2.3.2.Koruyucu Faktörler 11
2.4. Psikolojik Dayanıklılığı Yüksek Olan Bireyin Özellikleri: 12
2.5. Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Araştırmalar 14
2.6. Özerklik 19
2.7. Özerkliğin Alt Türleri 20
2.7.1. Davranışsal Özerklik 20
2.7.2.Değer Özerkliği 21
2.7.3. Duygusal Özerklik 22
2.8.Duygusal Özerkliğin Boyutları 23
2.9. Özerklik ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar 24
2.10.Duygusal Özerklik İle İlgili Araştırmalar 26
BÖLÜM 3. YÖNTEM 31
3.1. Araştırma Modeli 31
3.2. Araştırma Grubu 31
3.3. Veri Toplama Araçları 33
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu 33
3.3.2. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ) 33
3.3.3. Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) 34
3.4. Verilerin Toplanması 35
3.5. Ölçeklerin Güvenirlik Analizi 36
3.6. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 36
BÖLÜM 4. BULGULAR VE YORUMLAR 41

4.1. Ergenlere Uygulanan Psikolojik Dayanıklılık ve Duygusal Özerklik Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Betimleyici İstatistikleri 41
4.2. Ergenlere Uygulanan Psikolojik Dayanıklılık Ölçek Puanlarının Bağımsız Değişkenler Açısından Farklılaşmasına Yönelik Bulgular 42
4.3. Ergenlere Uygulanan Duygusal Özerklik Ölçek Puanlarının Bağımsız Değişkenler Açısından Farklılaşmasına Yönelik Bulgular 46
4.4. Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Puan Düzeyleri İle Duygusal Özerklik Puan Düzeyleri Arasındaki İlişki 52
BÖLÜM 5. TARTIŞMA 53
5.1. Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Puanlarının Bağımsız Değişkenler Açısından Tartışılması 53
5.2. Ergenlerde Duygusal Özerklik Puanlarının Bağımsız değişkenler açısından Tartışılması 55
5.3. Ergen Psikolojik Dayanıklılık ile Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin Tartışılması 59
BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER 61
6.1. Sonuç 61
6.2. Öneriler 62
EK'LER 63
KAYNAKÇA 69

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (N=800) 32

Tablo 3.2. Katılımcıların Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ) ve Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) Normallik Testi Sonuçları 37

Tablo 3.3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Bağımsız Değişkenler Açısından Normallik Testi Sonuçları 38

Tablo 3.4. Duygusal Özerklik Ölçeğinin Bağımsız Değişkenler Açısından Normallik Testi Sonuçları 39

Tablo 4.1. Ergenlere Uygulanan Psikolojik Dayanıklılık ve Duygusal Özerklik Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Betimsel İstastik Sonuçları (N=800) 41

Tablo 4.2. EPDÖ Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları (N=800) 42

Tablo 4.3. EPDÖ Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri 43

Tablo 4.4. EPDÖ Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları 43

Tablo 4.5. EPDÖ Puanlarının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri .. 43

Tablo 4.6. EPDÖ Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları 44

Tablo 4.7. EPDÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri 44

Tablo 4.8. EPDÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları 45

Tablo 4.9. EPDÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri 45

Tablo 4.10. EPDÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları 46

Tablo 4.11. DÖÖ Toplam Puanları Bakımından Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları 46

Tablo 4.12. DÖÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri .. 47

Tablo 4.13. DÖÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları 47

Tablo 4.14. DÖÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Games-Howell Testi ... 48

Tablo 4.15. DÖÖ Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri 48

Tablo 4.16. DÖÖ Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları 49

Tablo 4.17. DÖÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri 49

Tablo 4.18. DÖÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları 49
Tablo 4.19. DÖÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Scheffe Testi Sonuçları 50
Tablo 4.20. DÖÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri 51
Tablo 4.21. DÖÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları 51
Tablo 4.22. EPDÖ Puanı ve DÖÖ Puanı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları (N=800) 52

ÖZGEÇMİŞ

Oğuzhan Güler

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim

Y.Ls.	2021	Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı
Ls.	2018	Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü
Lise	2012	Mustafa Gürbüz Necat Bayel Anadolu Lisesi

İş/İstihdam

2020 -	Psikolojik Danışman. Gaziantep Taylan Doğan Koleji
2019- 2020	Öğrenci Danışmanlığı. Gaziantep Üniversitesi Kültür Müdürlüğü

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

2021 - Üye: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : Gaziantep, 1994 Cinsiyet: E
Yabancı diller : İngilizce (iyi)
E-posta : guleroguzhan21@gmail.com

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın kimlik bilgilerinden olan problem, amaç, önem, varsayımlar, sınırlıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem

Günümüzde, ergenler de tıpkı diğer bireyler gibi yaşamın insanlığın karşısına çıkardığı zorluklarla mücadele etmektedir. Bunlar doğal afetler, yas durumu, aile içi şiddet ve akranlarla olan sorunlar gibi bir çok problemle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu tarz problemlerle karşılaşan ergenlerin bir kısmı kolayca üstesinden gelebilirken bir kısmı ise zorluklar karşısında direnç gösteremeyip yıpranabilmektedir. Bu zor durumlardan güçlü ve sağlam bir şekilde çıkmak için bireylerin gösterdiği çaba ve dayanıklılık süreci ise psikolojik dayanıklılık kavramını oluşturmaktadır (Masten, 2001).

Psikolojik dayanıklılık kavramı yerine, *yılmazlık* (Gürgan, 2006; Öğülmüş, 2001; Özcan, 2005), *kendini toparlama gücü* (Terzi, 2005), *psikolojik sağlamlık* (Gizir, 2007; Karaırmak, 2006) ve *dayanıklılık* (Taşğın ve Çetin, 2006) gibi adlar kullanılmaktadır. İngilizce'de 'resilience' olarak ifade edilen kavramı en iyi açıklayan Türkçe karşılığın 'psikolojik dayanıklılık' olduğu belirtilmiştir (Basım ve Çetin, 2011).

Psikolojik dayanıklılık, risk faktörleri ve koruyucu faktörlerin birbiri ile etkileşiminden ortaya çıkmaktadır. Günlük yaşantımızda karşımıza çıkabilecek olan stres kaynaklı sorunlar, olumsuz çevresel etkenler risk faktörlerini oluşturur. Bunlar ise bireyin zarar görmesine sebep olmaktadır. Ailesel, toplumsal ve çevresel kaynaklı olumlu durumlar ise bu risk faktörlerine karşı destek olan koruyucu faktörleri oluşturduğu söylenmektedir. (Kumpfer, 1999; Norman, 2000).

Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin yeni arkadaş ortamlarına girdiklerinde çekimser davranmayıp etrafındakilerle kısa zamanda yakınlaşıp onlarla pozitif ilişkiler kurabilmek için etkili iletişim becerilerini kullandığı ifade edilmektedir. Kendilerine güvenirler ve kendilerine saygı duyarlar bunu diğer insanlara da yansıtırlar. Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireyler, girişken ve sosyal yönleri güçlü olduğu düşünüldüğünden, dış etmenlerden daha az etkilenip yeniliklere daha çabuk adapte

olabilen, kararlarını bilinçli bir şekilde alıp, bir takım sorunlar ve kaygı durumlarıyla karşılaştıklarında diğer insanlara göre dirayetli kalıp hayat kalitesini düşürmeden hedeflerine yürüyebilen bireyler olarak ifade edilmektedir. Şansla ilgilenmek yerine gerçekliklerle ilgilenen, insanlara fayda sağlamak için çevrelerindeki insanları motive eden, hem kendi gelişimi için hem de topluma yararlı bir birey olmak için çaba gösteren bireyler olduğu söylenmektedir. Psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük olan bireylerin büyük çoğunluğu erken çocukluk döneminde bağımsızlık duygusu kazanamamış, kendi kararlarını verirken dış etmenlerden oldukça fazla etkilenen, öz güven eksikliği ve çekingenlik yaşayan ve mücadele azmi olmayan, sosyalleşmekte zorlanan bireyler olduğu vurgulanmaktadır. (Gürgan, 2006).

Alan yazına baktığımızda psikolojik dayanıklılık ile ilgili farklı birçok değişkenlerin ele alındığı araştırmalar yapılmıştır. Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda; ergenlerde psikolojik dayanıklılığın benlik imgesi, benlik kurgusu ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi (Koç Yıldırım, 2014; Purmut, 2016; Sarıkaya, 2015), psikolojik dayanıklılık ile algılanan sosyal destek, önemli yaşam olayları, okul bağlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi (Orman, 2016; Turgut, 2015), ergenlik dönemi bireylerinin kişilik özellikleri, aile yapıları ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi konuları ele alınmıştır (Özkan, 2019; Saka ve Ceylan, 2018; Uçar, 2020).

İnsanlar yaşamı boyunca sürekli değişimler ve gelişimler yaşamaktadır. Bu süreçte insanın bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal olarak en çok değişim ve gelişim gösterdiği dönem, ergenlik dönemi olarak ifade edilir. Birey ergenlik döneminde davranış, değer ve duygu olarak ailesinden, bağımsızlaşmaya başlamaktadır. Bu bağımsızlık, özerkliğin temelini oluşturmaktadır.

Özerklik bireyin kendi kendine kararlar alıp bunları anlamlandırıp açıklamaya çalışması olarak ifade edilir. Bu dönemde birey, yaşamının her alanında özerk kararlar alabilmektedir. Özerk bireyler bilinçli ve dışa bağımlılıktan uzak bir şekilde kararlarını verirler. Bu dönemin bireyin bağımsızlığa en çok yaklaştığı dönem olduğu vurgulanmaktadır. Özerklik gelişimi ergenlerin, hayata hazırlanmaları ve uyum sağlamaları açısından gelişimlerine katkı sağlar. Sağlıklı özerklik gelişimi suç işleme, ruh sağlığının korunması, madde kullanımı gibi çeşitli risklerden uzak durulması ve

meslek hayatında daha üst hedeflere ulaşma noktasında da önemli görünmektedir (Özdemir ve Çok, 2011).

Özerkliğin davranış, değer ve duygusal olmak üzere farklı yönleri bulunmaktadır. Davranışları ve değerlerindeki özerklik değişiminin yanında duygusal anlamda da özerkleşirler. Duygusal özerklik boyutu daha çok duyuşsal ve ilişkisel öğelerden meydana gelmektedir. Duygusal özerklik kazanım sürecinde bireyler duygusal olarak bağımlı olduğu ebeveynlerden yavaş yavaş ayrılıp duygusal bağlarını akranlarıyla kurarlar. Aileler artık sadece ebeveyn değil, bir birey olarak da görülmeye başlanır. Duygusal özerklik kazanımına sahip olan ergenler, ilk yardım ve destek mekanizması olarak ebeveynlerini görmezler. Bu desteği ilk olarak yakın duygusal ilişkilerinde ve akran ilişkilerinde ararlar. Bağımsız bir birey olmanın temellerini atarlar.

Duygusal özerklik ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda; ergenlerde duygusal özerkliğin, öznel iyi oluş ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Erçevik, 2014; Güney, 2017), duygusal özerkliğin, anne-baba tutumları ve özerklik gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Koç, 2019; Yılmazer, 2007), duygusal özerkliğin, akıllı telefon bağımlılığı, zorbalık eğilimi, arkadaşa bağlanma, benlik saygısı ve karar verme arasındaki ilişkinin incelenmesi konuları ele alınmıştır. (Çimen, 2017; Güneş, 2018; Yazıcı, 2019).

Duygusal özerklik ergenlik döneminde gelişmeye başlamaktadır. Psikolojik dayanıklılığın, ergenlerin duygusal özerkliği üzerinde etkisi olduğu düşünüldüğünden ve bu etkinin hangi yönde olduğunu tespit edebilmek amacıyla bu araştırmanın yapılma gereği duyulmuştur.

Bu araştırmada ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile duygusal özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik düzeylerinin araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülen cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey ve anne baba eğitim durumu açısından farklılık gösterip göstermediğine bakılacaktır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın temel amacı ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile duygusal özerklikleri arasındaki ilişki olup olmadığını incelemektir. Bu amaçtan yola çıkarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarında cinsiyet, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu açısından anlamlı farklılık var mıdır?
2. Ergenlerin duygusal özerklik puanlarında cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzeyi, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu açısından anlamlı farklılık var mıdır?
3. Ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanları ile duygusal özerklik puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Önem

Ergenlerin karşılaştıkları sorunlar karşısında, o soruna nasıl yaklaştığı ve çözüm yolları bulurken ne tür stratejiler izledikleri bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyi ile ilişkili olabilmektedir. Psikolojik dayanıklılık kavramı bireyin bir yakının kaybı, doğal afetler, hastalık süreçleri, aile sorunları gibi olumsuz durumlarla karşılaştığında bunlarla başa çıkabilmesinde önemli olmaktadır.

Ergenlik döneminde bireylerin bağımsızlaşma isteği diğer dönemlere göre daha yoğun yaşanmaktadır. Ergenler bu dönemde ailelerinden uzaklaşıp daha çok akran grupları ile vakit geçirmeyi tercih etmektedirler. Ergen bireyler, akranları ve çevrelerindeki olumsuz durumlar hakkında ailelerinin yaptığı uyarılara tepki göstermeye başlarlar (Doğan, Karaman, Çoban ve Çok, 2012). Yeterli duygusal özerklik düzeyine sahip olan ergenler, gerek ailesiyle gerek akranlarıyla olan ilişkilerinde daha pozitif ve daha olgun tavırlar sergileyebilirler. Bu sebeple duygusal özerklik kavramının önemli olduğu düşünülmektedir.

Psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik kavramları insanların hayatlarında önemli rolü olan kavramlardır. Psikolojik dayanıklılık bireylerin hayatlarını başarılı ve güçlü bir şekilde devam ettirmesi, stres ve kaygı durumlarıyla karşılaştığında bu durumlarla baş etmesi gerektiği durumlarda belirleyici olduğu görülmektedir. (Ernas, 2017). Duygusal özerklik ise bireylerin duygusal anlamda kararlarını sağlıklı bir şekilde

alması, duygusal anlamda bağımsız olması olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca ergenlik döneminin gelişimsel özelliklerinden bir tanesi de özerklik kazanmak, aileden bağımsızlaşabilmektir. Bu süreç zorlu ve sancılı olabilmektedir. Bu noktada ise psikolojik dayanıklılık kavramının bu süreci etkileyebileceği düşünülmektedir. Ergenlerin karşılaştıkları risk faktörlerine rağmen zorluklarla baş edebilmeleri ergenlik dönemini mümkün olduğunca az hasarla atlatabilmeleri bireylerin psikolojik sağlığı açısından son derece önemlidir. Duygusal özerklik döneminde risk faktörlerinin artması sebebiyle, psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik kavramlarını araştırma gereği görülmüştür. Bu araştırmanın psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin boyutunu ortaya koyması, bu konularla ilişkin yapılacak araştırmalara ışık tutması ve alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca her iki kavramı ergen örnekleminde ele alan başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan araştırmanın özgün olacağı ve yurt içinde ilerde yapılacak araştırmalara kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmada katılımcıların kişisel bilgi formu ve ölçeklere içten cevap verecekleri varsayılmaktadır.

2. “Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” ile ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının, “Duygusal Özerklik Ölçeği” ile ergenlerin duygusal özerklik puanlarının ölçüldüğü varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir:

1. Bu araştırmanın çalışma grubu 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde Gaziantep ilinde Şahinbey ilçesinde yer alan bazı liseler ile sınırlıdır.

2. Bu araştırmanın sonuçları araştırma grubu ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Psikolojik Dayanıklılık: Bütün Olumsuzluklara rağmen zorluklarla baş edebilen ve beklenilenden daha iyi gelişim gösterebilen bireylerin hayata tutunmalarını sağlayan özellikler veya bireysel yeteneklere sahip oldukları inancının adlandırmasıdır (Ülker Tümlü ve Recepoğlu, 2013).

Özerklik: Ergenlik dönemi içerisinde ergen bireylerin davranış ve duygularında arkadaşlarından, ailesinden uzaklaşması ve bağımsızlaşması olarak tanımlanır (Steinberg, 2007).

Duygusal Özerklik: Ergen bireylerin ailelerinden duygusal anlamda da bağımsız olmasıdır (Steinberg, 2007).

BÖLÜM 2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Psikolojik dayanıklılık

Psikolojik dayanıklılık kavramı 19. yüzyılın sonlarına doğru Amerika'da ortaya atılmıştır. Horatio Alger'in hikayalerinde, kitaplarında; evsiz, fakir, maddi zorluk çeken bireylerin irade gösterip sıkı çalışmaları sayesinde zor durumların üstesinden gelmesini psikolojik dayanıklılıkla nitelendirmiştir (Rigsby, 1994). 1950'den sonra ise alkolik aile, istismarcı eş, tehlikeli hastalıklarla karşılaşma, duygusal anlamda bozukluk, uyum sorunları çeken bireyler için ayakta kalanlar tanımlaması uygun görülmüştür (Glantz ve Sloboda, 1999; Tarter ve Vanyukov, 1999). Kaplan (1999)'a göre ise 1960'lardan sonra psikolojik dayanıklılığa ilişkin araştırmalara ilgi artmıştır. Bu araştırmalarda; yaşam koşullarının kötülüğü, gelişim sıkıntısı çeken çocukların sayısının artması, psikolojik dayanıklılık kavramına ilginin artmasına sebep olarak gösterilmiştir (Altundağ, 2013). Latincede "resiliere" kökünden türeyen psikolojik dayanıklılık kavramı, elastik ve esnek olma (resilient) anlamına gelmektedir (Masten, 1994). Psikolojik dayanıklılığın "kendini toparlayan, çabuk iyileşebilen, güçlükleri atlatabilecek kabiliyetlere sahip olan, dirençli" anlamlarında kullanıldığı ifade edilmektedir (Krovetz, 1999).

Psikolojik dayanıklılık kavramı bazı araştırmalarda yılmazlık (Gürgan, 2006; Özcan, 2005), bazılarında psikolojik sağlamlık (Bahadır, 2009, Gizir, 2007), bazılarında ise kendini toparlama gücü (Terzi, 2005) olarak kullanılmaktadır. Basım ve Çetin (2011), kavram karmaşıklığın önüne geçmek amacı ile bir anket formu hazırlayarak bu alanda araştırma yapan toplam 23 kişiden oluşan doçent ve profesörlere ulaşıp onların cevaplarına göre değerlendirme yapmışlardır. Bu anket sonucuna göre "psikolojik dayanıklılık" olarak adlandırılması ön plana çıkmıştır.

Alan yazında psikolojik dayanıklılık kavramının evrensel bir tanımı olmamakla birlikte birçok tanıma rastlanmaktadır.

Fraser, Richman ve Galinsky (1999) psikolojik dayanıklılık kavramını "zor koşullar altında olumlu hatta beklenmedik başarılar kazanma ve sıra dışı koşullara ve durumlara uyum sağlama becerisi" şeklinde tanımlamaktadır.

Silliman (2004) psikolojik dayanıklılık kavramını, bireylerin karşılaştıkları zorlu yaşam şartlarıyla baş edebilmek adına gücünü geliştirme potansiyeli şeklinde ifade etmektedir.

Bernard (1991) psikolojik dayanıklılığı, bireyin gelişim gösterdiği süre içerisinde risk faktörlerine maruz kalmasına karşın başarılı bir biçimde uyum sağlamasına neden olan koruyucu mekanizmalara ve niteliklere sahip olması olarak tanımlamaktadır.

Masten (2001) psikolojik dayanıklılık kavramını, ciddi şekilde risk ve tehditlerle karşılaşılmasına rağmen başarılı ve güçlü bir şekilde toparlayabilme, gelişen koşullara uyum sağlayabilme şeklinde tanımlamaktadır.

Klag ve Bradley (2004), psikolojik dayanıklılığı, stres faktörünün olumsuz etkilerini en aza indiren, gerginlik önleyici bir kişilik özelliği olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek olan bireyler, yaşamları boyunca günlük etkinliklerine ve işlerine bağlılık seviyesi yüksek olmaktadır. Geleceklerine daha doğru yön verir, beklenmeyen durumlarla karşılaşıldığında ümitsizliğe kapılmazlar ve yaşanılan bu olayları fırsata çevirdikleri ifade edilmektedir. Psikolojik dayanıklılık düzeyleri düşük olan kişiler ise, stresli durumlarla baş etmek yerine bu durumlardan uzaklaşmayı uygun görürler ve olayların nedenlerini çevrelerinde ararlar. Ayrıca bunların olaylara karşı direnç göstermeye çalıştıkları ifade edilmektedir.

Kobasa (1979) psikolojik dayanıklılık kavramını varoluşçu kişilik yaklaşımı ile ele almıştır. Kendini toparlayabilme yeteneği olan bireylerin özelliği olarak açıkladığı dayanıklılık, bireylerin stres durumları ile karşılaşıldığında direnme mekanizması olarak nitelendirilmiştir. Bu yaklaşıma göre ‘’varoluş özden önce gelir’’ yani yaşam bireyin aldığı kararlar sayesinde anlamlı hale gelir. Birey yaşam sorumluluklarını kendi belirler. Bu yaklaşımın bireyin geçmişinin, anının ve geleceğinin kendi eseri olduğunu savunur. Zira dayanıklı bireyler ne yapmak istediğini kolayca belirleyebilir, problemlerin ortaya çıkmasını önleyebileceklerine inanır ve sorunların üstesinden kolayca gelebileceklerine inanırlar (Terzi, 2005).

Alan yazına baktığımızda psikolojik dayanıklılıkla ilgili yapılan araştırmalarda sık vurgulanan özellikler, insanların hayatlarında karşılaştıkları risk faktörleri ve

istenmeyen durumlara karşı hafifletici etkisi olan koruyucu faktörler olarak ifade edilir (Masten, 2001; Rutter, 2006).

Bireylerin olumsuzluklarla baş edebilmesi, onlara uyum sağlayabilmesi ve bunlara ilişkin hayatında başarıyı yakalayabilmesi, koruyucu faktörler olarak tanımlanan kişilik özelliklerini kendinde bulundurması, dayanıklı bireyler olduğunun bir göstergesi, şeklinde ifade edilmektedir (Gürgan, 2006; Gizir, 2007).

Psikolojik dayanıklılıkla ilgili yapılan tanımlar ele alındığında, hepsinin özünde psikolojik dayanıklılık düzeyinin geliştirilebilen, dinamik bir süreç olduğu söylenilir. Ayrıca dayanıklılık kavramının ortaya çıkabilmesi için bireyin olumsuz durumlarla karşılaşması, bu durumlarla etkin bir şekilde baş edilebilmesi ve koruyucu faktörler adı altında nitelendirilen kişilik özellikleri sayesinde durumlara uyum sağlayabilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, yaşanılan olumsuz durumlar ile baş etmede ve yaşama uyum sağlamada psikolojik dayanıklılık kavramının önemli olduğu desteklenmektedir.

2.2. Psikolojik Dayanıklılığın Bileşenleri

Psikolojik dayanıklılıkla ilgili yapılan birçok araştırmada, psikolojik dayanıklılığın birbirleri ile ilişkili üç bileşenden oluştuğu tespit edilmiştir (Maddi ve Khoshaba, 1994). Stresli ve zorlu yaşam koşullarıyla karşılaşıldığında direnç kaynağı olan psikolojik dayanıklılık kavramı; bağlanma, kontrol ve meydan okuma unsurlarından oluşmaktadır. Bu üç unsur bireyin stresli durumlarda riskleri fırsata dönüştürerek cesaret ve motivasyon kazanılmasını sağlamaktadır (Tekin, 2011).

Kontrol: Kontrol bireyin yaşantısındaki birtakım durumları etkileyeceğine olan inanç ve eylemleri içerir (Azeem, 2010). Bireyler yaşamlarının her hangi bir evresinde güçlüklerle karşılaştıklarında, çaresiz kalmak yerine güçlükleri kontrol edebileceğine inanır ve başarıya odaklı hareket ederler. Seçimlerini yaparken disiplinli, özerk ve güdülenmiş bir şekilde kararlar alırlar (Kamya, 2000). Yüksek kontrollü bireyler, çevrelerini ve olayları etkileyebileceklerine inançları tam bireyler olarak ifade edilmektedir (Tekin, 2011).

Bağlanma: İnsan yaşantısındaki bütün olumsuz durumlara rağmen iyimser bakıp, yaşama tutunma çabasıdır. Bu doğrultuda hareket eden bireyler çevreleriyle ilişkilerinin bozulmaması için çaba sarf edip, ilişkilerini sürdürmek için gayret

gösterirler. Bireyler yaşamlarındaki varlıklarını görünür kılabilmesi ve hayatlarının anlamlı olabilmesi için olumsuzlara karşı direnir ve hedeflerine ulaşmak için ısrarcı davranırlar. Ayrıca bağlanma, bireyin kendisi ve yaşamı ile ilgili her şeyi anlamlı bulması ve yaşantısını sürdürmek için elinden geleni yapıp bu yola kendini adaması olarak ifade edilmektedir (Durak, 2002).

Meydan Okuma: Meydan okuma, bireylerin durağan yaşantı sürdürmesinden çok hayattaki değişimlere olan inançlarıdır. Değişim tehdit unsuru olmaktan ziyade olumludur ve gelişimi teşvik eder. Meydan okuma, değişikliği gelişim adına fırsat olarak görebilmektir. Meydan okuma karışık durumların değerlendirilmesiyle açıklık ve esnekliği güçlendirir. Dayanıklı bireyler karışık durumları kolaylaştırıcı, esnek, problem çözme yetisi olan ve zamanını etkili kullanan bireylerdir. Meydan okumanın bireylerin çevreleriyle etkileşime geçmesini, yaşamlarında aktif olmasını ve farklı yaşantıları öğrenmesini sağladığı vurgulanmaktadır (Terzi, 2005).

2.3. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Psikolojik dayanıklılıkla ilgili araştırmalar incelendiğinde; psikolojik dayanıklılıkta birey, birçok risk faktörüyle karşılaşmış olsa bile, koruyucu faktörler sayesinde risk teşkil eden durumların olumsuz etkilerine karşı uyum sağlayıp normal tepkiler vermektedirler. Bu sebeple psikolojik dayanıklılık konusunun anlaşılabilmesi için risk faktörleri, koruyucu faktörler ve olumlu sonuçların anlaşılması gerekmektedir (Ülker Tümlü, 2012).

2.3.1.Risk Faktörleri

Risk faktörleri, istenmeyen bir sonucun oluşma ihtimalini arttıracak veya karşımıza çıkabilecek bir sorunun sürmesine sebep olacak sonuçlar biçiminde açıklanmaktadır (Gürgan, 2006).

Özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde risk durumlarıyla karşılaşmak, çocukların ve ergenlerin gelişimlerinde aksamalara neden olabilir. Hayatta karşılaşılacak olumsuz durumlar ve felaketler, bireylerin psikolojik anlamda sağlıklı yaşam sürdürmesini zorlaştırmaktadır ve bireylerin psikolojik dayanıklılığında ki risk faktörleri olarak gösterilmektedir (Karaırmak, 2006).

Risk, bireylerin hayatlarında karşılaştıkları tüm olumsuz sonuçları içermektedir. Aynı zamanda karşılaşabileceğimiz olumsuz durumları ifade etmek için de kullanılır. Psikolojik dayanıklılık kavramından bahsedebilmek için bireylerin risk teşkil eden durumlarla karşılaşması gerekmektedir. Risk faktörleri; bireysel, ailesel, toplumsal risk faktörleri olmak üzere üç grupta ele alınmaktadır (Ülker Tümlü, 2012).

Bireysel Risk Faktörleri: Bireysel risk faktörleri bireylerin öz güveninin, stresle baş edebilme mekanizmalarının yetersiz olması, öz denetim yeteneğinin olmaması, saldırgan tutum sergilemesi, sosyallikten uzak olması ve uyumsuz davranması şeklinde ifade edilmektedir (Terzi, 2005).

Bireysel risk faktörlerinin içinde, kronik hastalıklar, olumsuz durumlar, uyum sorunları, başarısızlık, eğitimi tamamlayamamak, prematüre doğum ve çocuk yaşta doğum yapma bulunmaktadır (Gürgan, 2006).

Ailesel Risk Faktörleri: Ailesel risk faktörlerinin içinde, ebeveynlerin boşanmış olması, ebeveynlerden birinin veya ikisinin de ölmesi ya da hastalanması, aile içi ilişkilerde problemlerin olması, aile içinde istismar ve şiddete maruz kalınması bulunmaktadır (Sipahioğlu, 2008).

Toplumsal Risk Faktörleri: Toplumsal risk faktörleri, kişilerin yaşadığı toplumun olumsuzluklarından dolayı oluşan sıkıntılardır. Göç, işsizlik, savaşlar, yüksek suç oranları ve yoksulluk bunların arasındadır.

Çocuklarda ve ergenlerde psikolojik dayanıklılığın gelişmesi için toplumların ve ailelerin risk faktörleri hakkında bilgi sahibi olup risk faktörlerini ortadan kaldırmak için çaba gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır(Gürgan, 2006).

2.3.2.Koruyucu Faktörler

Kişilerin yaşamlarında karşılaştıkları risk faktörlerini yok eden veya azaltan, kişilerin uyumlarını ve öz yeterliliklerini geliştiren durumlar koruyucu faktörlerin içerisindedir (Gizir, 2007). Koruyucu faktörler ile risk faktörleri zıt kutuplardır. Psikolojik dayanıklılık artınca, stres düzeyinin azaldığı ifade edilmektedir (Masten, 1994).

Koruyucu faktörleri, araştırmacılar farklı şekillerde sınıflandırmışlardır. Fakat yapılan tüm sınıflandırmalar ortak maddeleri barındırmaktadır. Bu maddeler; bireylerin

kendileriyle ilgili koruyucu faktörler, aileleriyle ilgili koruyucu faktörler ve çevreleriyle ilgili koruyucu faktörler şeklinde isimlendirilmektedir (Tümlü, 2012, Gizir, 2007).

Bireysel Koruyucu Faktörler: Bireysel koruyucu faktörler bireysel risk faktörlerinin etkisini en aza indiren nitelikler veya becerilerdir. Bunlar öz güven, umut, olumlu duygu ve düşünceler, özsaygı, güvenli bağlanma, gelecek hedefi, öz yeterlilik, çözüm odaklı strateji geliştirme, kaynakları etkili yönetebilme, bilinçli olma, atılganlık, sorumluluk alabilme ve empati kurabilme gibi bireye ilişkin özelliklerdir.

Ailesel Koruyucu Faktörler: Kişinin yaşanabilecek olumsuz durumlara ve risklere karşı her zaman yanında duran ve destekleyen aileye sahip olmasıdır. Bunların içerisinde eğitimli, destekleyici ve olumlu ilişkiler yürüten anne babaya sahip olmak, sosyo-ekonomik açıdan avantajlı durumda olmak da yer almaktadır.

Çevresel koruyucu faktörler; kişinin içinde bulunduğu toplum yapısından kaynaklanan avantajları içerir. Olumlu öğretmen-öğrenci ilişkisi, kişinin çevresinde olumlu rol model yetişkinin olması, olumlu arkadaş desteği, toplumsal güven ve toplumsal destek koruyucu faktörler arasında sayılmaktadır (Gizir, 2007).

Psikolojik dayanıklılığın olumlu sonuçları, bireylerin sahip olduğu koruyucu faktörler sayesinde, yaşantısında karşılaştığı risk faktörlerini ortadan kaldırmasıyla birlikte kazandığı yeterliliklerdir. Bu yeterlilikler, mutluluk ve yaşam keyfi, akademik başarı, akılcı davranış ve düşüncelere sahip olma, psikolojik iyi olma hali, yaşam doyumu, duygusal sorunların en aza indirilmesi, gelişim görevlerinin gerçekleştirilmesi ve patolojik eğilimlerin olmaması gibi ifade edilmektedir (Ülker Tümlü ve Recepoğlu, 2013).

2.4. Psikolojik Dayanıklılığı Yüksek Olan Bireyin Özellikleri:

Haynes (2005) psikolojik dayanıklılık düzeyleri yüksek bireylerin özelliklerini; sosyal özellikler, duygusal özellikler, bilişsel/akademik özellikler olarak 3 grupta açıklamıştır.

A) Sosyal Özellikler:

-Arkadaşlık kurmada yetenekli ve sosyal kabiliyetleri gelişmiş,

-Diğer insanlarla pozitif ilişki kurabilen,

-Etkili iletişim becerileri olan,

-Yardım istemekten çekinmeyen ancak yardım alma noktasında isteksiz.

B) Duygusal Özellikler:

-Kendi kendine yetebilme duygusu güçlü,

-Özgüveni yüksek,

-Kendine saygısı ve kabulü olumlu ve açık,

-Duygularını denetleyebilme ve farkında olabilme,

-Yeniliklere uyum gösterebilme,

-Engellenme ve kaygılara dayanabilme gücü.

C) Bilişsel/Akademik Özellikler:

-Başarıya ulaşabileceğine dair yüksek motivasyon,

-Geleceğe dair plan yapma ve düşünme yeteneği,

-Stres ve olumsuz durumlarla karşılaşıldığında mantık çerçevesinde mücadele edebilme,

-Dışsal yüklemelere (yetenek, şans vb.) değil içsel yüklemelere (gayret vb.) önem verme,

-Çevresindekilere fayda sağlamak için motivasyona sahip olma.

Dayanıklı bireyler, sorun çözebilen, kendini denetleyebilen, yüksek iletişim becerisi olan, kendine saygısı olan, zorluklarla mücadelede kararlılık gösteren, kişisel gelişim için çaba sarf eden ve empati kurabilen bireyler olarak ifade edilmektedir (Gürgan, 2006).

Psikolojik dayanıklılık, bireylerin hayatta karşılaştıkları bütün zorluklara baş edebilmek adına kendinde olan gücün farkına varması, geliştirebilmesi ve bütün zorluklara rağmen hayatına devam edebilmesidir. Psikolojik dayanıklılığı, risk faktörleri olumsuz anlamda etkiler; koruyucu faktörler ise olumlu sonuçları meydana getirir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde dayanıklılığın geliştirilebilir olduğu görülmüştür. (Şahin, 2019).

2.5. Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Araştırmalar

Uçar (2020) araştırmasında ergenlik dönemindeki kişilik özellikleri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmasının çalışma grubunu Konya ilinde öğrenim gören 1494 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda ise kişilik özelliği ölçeğinin alt boyutlarından gelişime açıklık, olumsuz değerlik, dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal tutarsızlık, sorumluluk ile psikolojik dayanıklılık puanları arasında pozitif yönlü orta seviyede anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca psikolojik dayanıklılık toplam puanlarının cinsiyet, anne, baba eğitim durumu değişkenleriyle arasında farklılık tespit edilmemiştir. Sınıf değişkeni bakımından 9.sınıflar lehine psikolojik dayanıklılık toplam puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Kodaman (2019) araştırmasında ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile internet bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 504 kız 317 erkek olmak üzere 821 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, internet bağımlılığı puanları ile psikolojik dayanıklılık puanları arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Psikolojik dayanıklılığı düşük bireylerin internet bağımlılığının arttığı görülmektedir. Ayrıca psikolojik dayanıklılık düzeyi ile sosyoekonomik düzey değişkeni arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ergenlerin, psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Cavga (2019) araştırmasında aile yaşam doyumu, sosyal medya kullanım bozukluğu ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 883 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, psikolojik dayanıklılık ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönde, psikolojik dayanıklılık ile sosyal medya kullanım bozukluğu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Aile yaşam doyumunun artması psikolojik dayanıklılık düzeyini arttırmaktadır. Psikolojik dayanıklılık düzeyinin artması, sosyal medya kullanım bozukluğunu düşürmektedir.

Özkan, (2019) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 247 kız 105 erkek olmak üzere toplam 352 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin toplam duygusal zekaları ile psikolojik

dayanıklılıkları arasında yüksek derecede pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca duygusal zekanın bir boyutu olan stresle başa çıkma boyutunda ise psikolojik dayanıklılık ile düşük derecede anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Orman (2016) araştırmasında lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destekleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde öğrenim gören 301 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet, algılanan sosyoekonomik düzey, anne baba eğitim durumu değişkenleriyle arasında anlamlı fark tespit edilememiştir. Sınıf değişkeni bakımından 9. ve 12.sınıf öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin 11.sınıf öğrencilerine kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Lise öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Purmut'un (2016), araştırmasındaki temel amaç ergenlerde benlik imgesi ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca benlik imgesindeki uyumsuzluk ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi, ergenlerin yaşı, cinsiyeti, anne ve baba eğitim durumu açısından farklılıkları araştırmıştır. Araştırmanın örneklemi 14-18 yaş arasındaki 147 kız 99 erkek olmak üzere toplam 246 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, benlik imgesi ve psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Psikolojik dayanıklılığın artışı, benlik imgesindeki uyumsuzluğu düşürmektedir. Araştırma sonucunda, psikolojik dayanıklılık düzeyi ile ergenlerin cinsiyet, anne, baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu (2015) tarafından hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkileyen faktörleri incelemek için yapılan araştırmada, öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, baba eğitim durumu ve geldikleri coğrafi bölge değişkenleri açısından anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları, sosyo-ekonomik durumu düşük olan öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Ayrıca baba eğitim düzeyi ortaokul-lise olan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, baba eğitim düzeyi üniversite ve ilkokul mezunu olanlara

göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin psikolojik dayanıklılık düzeylerini pozitif anlamda etkileyen faktör olduğu saptanmıştır.

Sarıkaya (2015) yaptığı araştırmada ergenlik dönemindeki bireylerin benlik saygısı ile psikolojik dayanıklılık düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda ergenlerin benlik saygısı puanları ile psikolojik dayanıklılık puanları arasında pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca bireylerin benlik saygısı düzeyi arttıkça, bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin de arttığı görülmüştür.

Özcan (2015) tarafından yapılan araştırmada psikolojik dayanıklılık ile kişiler arası şemalar arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırmaya 343 kız ve 257 erkekten olmak üzere toplam 600 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda lise öğrencilerinin kişiler arası şemalar ölçeğinin pasiflik boyutu ile psikolojik dayanıklılık arasında ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Pasif kalma düzeyi artan öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin azaldığı görülmektedir.

Turgut (2015) yaptığı araştırmada önemli yaşam olayları, okul bağlılığı ve algılanan sosyal destek açısından psikolojik sağlamlık düzeyi incelemiştir. 1022 lise öğrencisinin katıldığı araştırma sonucunda okul bağlılığı ve algılanan sosyal destekle psikolojik sağlamlık değişkenleri arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Ergenlik dönemi bireylerinde hayatlarında önemli yaşam olayları (Ebeveyn kaybı, anne baba boşanma durumu, hastalık, ekonomik sıkıntı ve göç etme) ile karşılaşanların, bu yaşam olayları ile karşılaşmayanlara kıyasla psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı derece düşük olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerinin okul bağlılık puanı, erkek öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Koç Yıldırım (2014), araştırmasında ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişki incelemiştir. Ayrıca bu değişkenlerin okul türü, anne baba eğitim düzeyi, cinsiyet, yaş, değişkenlerine göre farklılıklarına bakılmıştır. Araştırmada 14-18 yaş arasındaki 945 lise öğrencisinden veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, ergen psikolojik dayanıklılık ölçeğinin toplam puanlarında cinsiyet değişkeni açısından kız öğrenciler lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Ayrıca psikolojik dayanıklılık puanlarında anne-baba eğitim durumu açısından anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farklılığın; 1-5 yıl süre ile eğitim almış grup ile 12 yıl ve üzeri eğitim almış grubu

arasında; 12 yıl ve üzeri eğitim alan grubun lehine gerçekleştiği görülmektedir. Psikolojik dayanıklılık toplam puanları ile benlik kurgusunu ölçen özerk ilişkisel benlik ölçeğinin özerklik alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Psikolojik dayanıklılık toplam puanları ile benlik kurgusunu ölçen özerk ilişkisel benlik ölçeğinin özerk ilişkisellik ve ilişkisellik alt boyutları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Lee, Nam, Kim, Reum, Lee ve Lee (2013), yaptıkları araştırmada, psikolojik dayanıklılıkla koruyucu ve risk faktörleri arasındaki ilişkiler meta-analitik yöntemle incelenmiştir. Koruyucu faktörler; yaşam memnuniyeti, iyimserlik, pozitif düşünce, öz yeterlilik, benlik saygısı, sosyal destektir. Risk faktörleri ise; kaygı, depresyon, negatif düşünce, algılanan strestir. Bağımsız değişkenler olarak; yaş ve cinsiyet ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, psikolojik dayanıklılık üzerinde en fazla etki gösteren faktör koruyucu faktörler, orta seviyede etki gösteren faktör risk faktörleri ve en az etki gösteren ise demografik değişkenler olduğu tespit edilmiştir.

Skrove, Romundstad ve Indredavik (2013) tarafından 7639 ergen bireyin katıldığı geniş çaplı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada ergenlerin, psikolojik dayanıklılık, depresyon, kaygı ve madde kullanım düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda psikolojik dayanıklılığı yüksek olan ergenlerde, daha az kaygı, depresyon ve düşük düzey madde kullanımı tespit edilmiştir.

Sipahioğlu (2008) yaptığı araştırmada farklı risk gruplarında ki ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını incelemiştir. Araştırmaya 499 ergen birey katılmıştır. Araştırma sonucuna göre psikolojik dayanıklılık seviyesinin yoksul olma, birlikte yaşanılan ebeveyn sayısı, cinsiyet, okul türü açısından farklılıklar tespit edilmiştir. Yoksulluk içinde ve tek ebeveynle yaşamanın, varlık içinde ve çift ebeveynle yaşamaya göre psikolojik dayanıklılık açısından ayırt edici düzeyde risk faktörü olduğu görülmüştür.

Önder ve Gülay'ın (2008) yaptığı 98 sekizinci sınıf öğrencisinin katıldığı araştırmada, öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarını farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet ile psikolojik dayanıklılık arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Eminağaoğlu (2006), sokakta yaşayan 27 ergen ile yaptığı araştırmada, zor şartlarda yaşam mücadelesi veren çocukların psikolojik dayanıklılığını incelemiştir. Araştırmada, sokakta yaşayan ergenlerin toplumdaki insanlarla duygusal yakınlık kurmak istediğini, işbirliği yapmaya yatkın olduklarını tespit etmiştir. Ayrıca sokakta büyüyen ergenlerin depresif duygulanımının ve bilişsel katılığının aileleriyle birlikte büyüyen çocuklara kıyasla çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Sokak çocuklarının arkadaş grupları arasında ki duygusal bağlarının, yaşamlarında ki en önemli psikolojik dayanıklılık özelliği olduğu tespit edilmiştir.

Terzi (2005) araştırmasında, stresli yaşam şartları karşısında, etkili başa çıkmayı sağlayan bireylerin öznel iyi oluşlarını etkileyen psikolojik dayanıklılık modelini test etmiştir. Araştırma sonucunda, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, bilişsel değerlendirme ve öznel iyi oluşu dolaylı olarak etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca bireylerin stresli yaşam şartlarıyla mücadele etmesi, öznel iyi oluşu dolaylı olarak etkilediği bulunmuştur. Bireylerin stresli yaşam olaylarını bilişsel olarak değerlendirmesi, öznel iyi oluşu dolaylı olarak etkilemektedir.

Özcan (2005) yaptığı araştırmada, lise öğrencilerinin dayanıklılık özellikleri, ebeveynlerinin ayrı veya birlikte olma durumlarına ve cinsiyete göre karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynleri birlikte olan ergenlerin, ebeveynleri boşanmış ergenlere göre koruyucu faktörleri daha fazla kullandığı ve dayanıklılık düzeylerinin de daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kim ve Yoo (2004) tarafından yapılan bir araştırmaya böbrek hastalığı olan 45 ergen katılmıştır. Bu araştırmada ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda yüksek psikolojik dayanıklılık puanlarına sahip olan ergenlerin daha az depresif semptomlar gösterdiği saptanmıştır.

Alan yazında psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, genellikle sosyal destek, benlik saygısı, benlik kurgusu, depresyon, kaygı, stres, ebeveyn birlikteliği, aile yapıları, duygusal zeka, yaşam doyumu, internet bağımlılığı ve sosyal medya kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, aile yapısı, anne ve baba eğitim

durumu değişkenleriyle farkları incelenmiştir. Psikolojik dayanıklılık konusu yurt dışında uzun süredir çalışılmakta olan bir konudur. Ülkemizde de son yıllarda psikolojik dayanıklılık hakkında yapılan araştırma sayısı günden güne artmaktadır. Bu araştırmalara bakıldığında genellikle çocuk ve ergen grubu üzerinde çalışma yapıldığı görülmektedir. Geçmişten günümüze yapılan araştırmalar incelendiğinde psikolojik dayanıklılığın oluşmasında risk faktörleri ve koruyucu faktörler ön plana çıkarılmıştır.

2.6. Özerklik

Bireylerin kişiliklerinin şekillenmesinde belirgin rolü olan ergenlik dönemi, üzerinde en çok araştırma yapılan dönemlerdendir. Bu dönemde birey gelişimi üzerinde yapılan araştırmalarda özerklik kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır. Ergenlikte bireyin hem kendi ayakları üzerinde durma çabası, hem de fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişim alanlarında yaşadığı değişimler özerkliğe temel oluşturmaktadır.

Özerklik kavramını ilk ele alanların başında Anna Freud gelmektedir. Anna Freud özerkliği ebeveynlerden kopma ve aile bağlarında meydana gelen uzaklaşma dönemi olarak tanımlamıştır. Anna Freud açıklamalarını psikanalitik kuram çerçevesinde yapmıştır. Anna Freud, ergenlik döneminde bir kez daha açığa çıkan, ilk çocukluk döneminde yaşadığı cinsel çatışmalar yani ergen bireylerin karşı cinsteki ebeveynine ilgi duyması ve hem cinsinden olan ebeveynine düşmanlık beslemesi gibi duygulardan arınmak amacı ile ebeveynlerden duygusal olarak uzaklaşma olduğunu söylemektedir (Kulaksızoğlu, 2000).

Blos (1979) özerkliği ikinci bireyselleşme dönemi adı altında açıklamıştır. Bu dönemde ergenler daha önceden içselleştirmiş olduğu ana baba figürünün dışa atıldığı ifade edilmektedir. Ebeveynler ile ergenin duygusal olarak uzaklaştığı ve ergen bağımsızlığının ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Akt: Çelen, 2011).

Steinberg (2007) ise özerkliği, bireylerin özellikle aileleriyle olan ilişkilerindeki değişimlerle ilgili bağımsızlık göstermesi, bağımsız kararlar alıp onlara uyma becerisinin gelişmesi, başkalarının istekleri ve baskılarına direnerek kendi kararlarını verebilmesi şeklinde tanımlamaktadır.

Noom, Dekovic ve Meeus (1999) özerkliği bireylerin hayatlarını belli bir amaç çerçevesinde yönetme yeteneği, öz yeterlilik hissiyatı ve hareketlerini düzenleyebilme yeteneği olarak tanımlamaktadır.

Ryan ve Lynch (1989) özerkliği, öz yeterlilik ve öz belirleme yaklaşımı ile ele almıştır. Onlara göre özerklik, ergenlik döneminde bireyleşme ve genç yetişkinliğe geçiş aşaması, bağımsızlık ve aile üyelerinden kopma olarak tanımlanmıştır. (Akt: Çimen, 2017).

Erikson (1968) bireyin gelişimini psikososyal gelişim kuramı çerçevesinde ele almıştır. Bu kuramda ‘’özerkliğe karşı kuşku ve utanç’’ dönemini açıklarken, özerkliğin, erken çocukluk evrelerinden başlayarak geliştiğini söylemektedir. Çocuk 1-3 yaşlarında konuşmayı, yürümeyi ve tuvalet alışkanlığı kazanmayı öğrenir ve bunları kendi başına yapmaktadır. Bu sayede çocukta özerklik duygusu şekillenir, neler yapabildiğini görür ve özgüven duygusu gelişmeye başlar. Eğer anne baba çocuğa karşı aşırı koruyucu davranırsa çocuk davranışlarından utanır ve yetenekleri hakkında kuşku duymaya başlar. Bu yüzden bu dönemde özerklik duygusunu kazanabilen bireyler karar verme, denetim sahibi olma, mücadele etme ve kendilerine güven duyma gibi niteliklere sahip olurlar (Akt: Steinberg, 2001).

Alan yazında özerklik kavramı ile ilgili tanımlar incelendiğinde, özerklik kavramının evrensel bir tanımı bulunmamakla birlikte genel olarak özerklik, bağımsız olma ve kendi kendini yönetme olarak betimlenebilir.

2.7. Özerkliğin Alt Türleri

Özerklik üzerine çalışma yapan araştırmacılar özerkliğin tek bir boyutla açıklanamayacağını, farklı özellikleri belirten alt türleri olduğunu, bu türlerin bireyler üzerindeki etkisinin değişeceğini belirtmiştirler. Özerklik kavramı daha anlaşılır şekilde ifade etmek için araştırmacılar tarafından bazı alt kategorilere ayrılmaktadır (Steinberg, 2007). Bu kategoriler davranışsal özerklik, değer özerkliği ve duygusal özerklik olarak belirtilmektedir.

2.7.1. Davranışsal Özerklik

Özerklik kavramının bir boyutu olan davranışsal özerklik, bireylerin davranışlarını düzenleyip, davranışlarının sorumluluğunu alabilmesidir. (Noom, 1999).

Erikson (1968) bebeklik döneminde çocukların kendi eylemlerini kendileri belirlemeye başladıkça özgürlük seviyesi de artmakta olduğunu söylemiştir. Kendi kendine adımlar atmayı denemesi, yemek yerken kaşığı-çatalı kendisinin tutup yemek

istemesi, tuvaletini kendinin yapmayı denemesi gibi eylemler çocuğun özerk olma isteğini ortaya koymaktadır ve bu eylemler çocuğun özerklik gelişimi adına çok önemlidir (Akt: Özdemir ve Çok, 2011).

Davranışsal özerklik boyutu karar verme becerilerinin gelişimiyle ilişkili ele alınmaktadır. Ergenlerin bağımsız kararlar almaları ve aldıkları kararlar çerçevesinde davranışlar sergilemeleri, davranışsal özerkliğin göstergesidir. Ayrıca davranışsal özerklik, gerçekçi bir şekilde alınan kararlara uygun davranmak adına gerektiğinde yardım alma ve işbirliği yapmayı içermektedir (Steinberg, 2007).

Davranışsal özerklik süreci içerisinde ebeveynden uzaklaşma ve akranlarla yakınlaşma olduğu belirtilmekle birlikte, bazı konularda ise bireyin aileye uyma eğiliminde olduğu yani akranlara yönelen ilgilin bazen aileye kaydığı görülmektedir. Güncel konularda akranlarına danışan birey, geleceğini şekillendiren eğitim ve meslek hayatı ile ilgili konularda ebeveynlerine danışmaktadır (Steinberg, 2007).

2.7.2.Değer Özerkliği

Steinberg (2007) değer özerkliğini başka bireylerin isteklerini düşüncelerini koşulsuz şartsız kabul etmek yerine, ergenlerin; ahlaki, siyasi, dini ve ideolojik konularda kendi fikirlerini geliştirmeleriyle ilişkilendirmektedir. Değer özerkliği neyin doğru neyin yanlış olduğuna, neyin önemli neyin önemsiz olduğuna ilişkin bir takım ilkelere sahip olmayı içermektedir.

Değer özerkliği üç aşamalıdır: Buna göre ergenler karşılaştıkları çeşitli durumlar üzerinde soyut düşünebilmektedirler. İkinci aşama, soyut düşünme süreci sonrasında ergenlik dönemi süresince, ergenlerde bir takım ideolojik ve dini inançlar şekillenmeye başlar. Üçüncü aşamada ise ergen, soyut düşünceler sonucunda kazandığı bu inançları, toplumun veya ailenin baskısıyla değil tamamen kendi düşünceleri sonucunda elde ettiğinin farkına vardığını ifade etmektedir (Yılmazer, 2007).

Değer özerkliği bilişsel gelişimle de doğru orantılıdır. Bu sebeple değer özerkliği, duygusal ve davranışsal özerklik gelişiminden sonra, 18-20 yaşlarında tamamlanmaktadır. Ergenin ebeveynleri ile aralarındaki duygusal bağın azalması ve gelişim gösteren duygusal özerklik ile tarafsız bakış açısı kazanılması sayesinde gelişmektedir (Yılmazer, 2007).

2.7.3. Duygusal Özerklik

Duygusal özerklik araştırmacıların birçoğu tarafından dile getirilmiş ve özerkliğin bir alt boyutu olarak tanımlanmıştır. Birçok yönüyle hayattaki varlığını sürdüren insanın, özerkleşme süreçleri de çok yönlüdür ve duygusal özerklik temel anlamıyla bireyin duyguları bakımından bağımsızlaştığı ifade edilmektedir (Koç, 2019).

Duygusal özerklik kavramı ilk önce Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından dile getirilmiş, çok sayıda araştırmacı tarafından incelenmiştir. Steinberg ve Silverberg (1986)'e göre duygusal özerklik, ebeveynlerden ve akranlardan bağımsızlaşmadır. Duygusal özerklik boyutu duyuşsal ve ilişkisel ögelerden oluşmaktadır. Duygusal özerklik ergenliğin ilk dönemlerinden başlayıp genç yetişkinliğe kadar devam ettiği ifade edilmektedir.

Thung ve Dillon (2006) duygusal özerkliği, bireylerin bağımlı olduğu durumlardan vazgeçmesi ve bireyin duygusal olarak ebeveynden ayrılığını gerektirmektedir (Akt: Köseoğlu ve Erçevik, 2015).

Noom (1999)'a göre duygusal özerklik ergenlerin akranlarından, ebeveynlerinden duygusal olarak bağımsızlığıdır; Schwartz (1999) ise duygusal özerkliği kişinin zevkli, heyecanlı ve değişik yaşam deneyimlerini sürdürmeleri yönünde vurgulamışlardır (Akt: Deniz, Çok ve Duyan, 2013).

Blos (1979), duygusal özerkliği ebeveynlerden ayrılma ve bireyleşme faktörünün ikincil süreci olarak kavramsallaştırmaktadır. Ayrıca özerklik gelişiminin ergenlik dönemindeki en çok önemsenmesi gereken psikososyal gelişim görevlerinden olduğunu söylemektedir (Akt. Yazıcı, 2019).

Steinberg (2007) duygusal özerkliği ergenlerin ebeveynlerden duygusal anlamda bağımsızlaşma olarak ifade etmektedir. Duygusal özerkliği kazanan ergenler, üzüldüklerinde, yardıma ihtiyaç duyduklarında bunları ebeveynlerine çok fazla yansıtmazlar. Çocukça hayranlıkları bir kenara bırakıp ebeveynlerini hata yapmayan güçlü kişiler olarak görmezler. Duygusal bağları ebeveynlerden akranlara ya da duygusal ilişkilere doğru geçer. Ergenler için ebeveynleri yalnızca ebeveyn olmaktan çıkar, artık bir birey olarak görülür (Erçevik, 2014). Yapılan bu tanımlamaların ortak noktası ebeveyn bağlarından kopma ve bağımsız birey olma sürecidir.

2.8.Duygusal Özerkliğin Boyutları

Steinberg ve Silverberg (1986) duygusal özerkliği 4 boyuttan meydana geldiğini söylemektedirler. Bunlar; ebeveyni idealleştirmeme, ebeveynden bağımsızlık, bireyleşme, ebeveyni birey olarak görme boyutlarıdır. Bu boyutlar ilerleyen yaşla birlikte artmaktadır.

Ebeveyni İdealleştirmekten Vazgeçme Boyutu: Steinberg ve Silverberg (1986) duygusal özerklik boyutlarından ilkinin ebeveyni idealleştirmekten vazgeçme olduğunu belirtirler. Çünkü bu dönemde ebeveynlerle ilgili tasarlanan çocuksu hayallerin yerini olgun düşünceler alır. .

Ebeveyni idealleştirmeme algısına erişen bireyler, ebeveynlerine yüklediği imgesel anlamları bir kenara bırakıp, ebeveynlerinin de bir insan olduğunu onları da hatalar yapabileceğini, her konuda anlaşamayabileceklerini kabul etmeye başlarlar. Duygusal özerkliğin bu yönü çok uzun süre, belki de genç yetişkinliğe kadar gelişmeyebilir.

Ebeveynden Bağımsızlık Boyutu: Ergenler bağımsızlık algısına eriştikleri zaman ebeveynlerine karşı geçmişte olduğu kadar bağlı olmazlar, çocukça bağlılıktan çıkıp kademe kademe kendilerini bağımsız bir birey olarak nitelendirirler. Yaşadıkları bir duruma geçmişte ki dönemlere kıyasla çok daha fazla çözüm yolu üretirler ve sonuca çabuk ulaşabilme becerisi kazanırlar.

Bireyleşme Boyutu: Bireyleşme boyutu, bireylerin, yaptıkları seçimlerin, verdikleri kararların ve davranışların sorumluluğunu üstlenmesi durumu olarak açıklanmaktadır. Bireyleşmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi, sürecin kademeli bir şekilde tamamlanmasıyla ve aileden yavaş yavaş ayrılma ile mümkündür.

Ebeveyni Birey Olarak Görme Boyutu: Ebeveyni birey olarak görme, ebeveynin, ebeveyn rolleri dışında farklı rollerinin de olduğunu görülebilmesini ifade etmektedir. Steinberg ve Silverberg (1986)' in ilk çalışmalarında yer verdiği ebeveynleri bir birey olarak görme boyutu yapılan analizler sonucunda değişime uğramadığı gözlenmediğinden duygusal özerklik ölçeğinden çıkarılmıştır. Deniz, Çok ve Duyan (2013) yaptıkları uyarlama araştırmasında da aynı sonuçlarla karşılaştığından ölçeğin Türkçe formunda kullanılmamıştır. Bu boyut, ergenlerin ebeveynlerini, yalnızca anne baba değil birer insan olarak görmelerini anlatır.

2.9. Özerklik ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Özerklikle ilgili kuramlar, öz belirleme kuramı, Noom'a göre özerklik, Hmel ve Pincus'a göre özerklik, organizmacı (psikodinamik) yaklaşım, bilişsel yaklaşım başlıkları altında ele alınmıştır.

Öz Belirleme Kuramı: Öz belirleme kuramının temel amacı grupların, bireylerin pozitif yönde gelişmesi için unsurları belirlemektir. Öz belirleme kuramında özerklik bireylerin eylemlerini özgür bir şekilde başlatabilmesi ve bireylerin seçimlerini hür iradeyle uygulayabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Deci ve Ryan, 2000). Bireylerin özerklik ihtiyacı ise yapacakları etkinlikleri kendi kendilerine yönlendirebilme olarak tanımlanmaktadır. Bu kuramda bireylerin fiziksel ve ruhsal açıdan gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için iyi oluş seviyelerini de yüksek tutması gerektiği söylenmektedir (Cihangir Çankaya, 2009). Öz belirleme kuramı, özerkliği olmazsa olmaz bir psikolojik gereksinim olarak ele almaktansa, özerkliğin varoluştan gelen bir ihtiyaç olduğunu ileri sürmekte ve davranışı iradeli olarak yapma ile seçime önem atfetmektedir (Çimen,2017).

Noom'a Göre Özerklik: Noom ve ark. (1999) göre özerklik duygusal, işlevsel ve tutumsal özerklik olmak üzere üç boyutta ele alınmaktadır. Duygusal özerklik boyutunun temeli, ergenlerin çevrelerinden duygusal olarak bağımsızlaşması şeklinde ifade edilmektedir. Duygusal anlamda bağımsızlık kazanan bireyler, toplumdaki diğer insanların görüşlerini dikkate alır fakat bunun haricinde kendi tutumlarına ve görüşlerine son derece güvenirler. Bu şekilde düşünüldüğünde duygusal özerklik bireylerin yaptıkları seçimlerde kendilerini güvende hissetmesi, ebeveyn ve akranlarının baskılarına karşı direnç gösterebilmesi, aynı zamanda toplumdaki diğer insanlara karşı sorumluluk hissine sahip olması ve sosyal olarak bağımsızlık göstermekle yakından ilişkilidir (Noom ve ark., 2001). Noom ve ark., (1999)'a göre tutumsal özerklik çevredeki seçenekleri görebilmek, bu seçenekler arasında seçim yapabilmek ve bu doğrultuda hedeflerini belirleyebilmek şeklindedir. İşlevsel özerklik ise ergenlerin hedeflerini gerçekleştirebilmek adına yeni şeyler keşfedip, belirlenen hedeflere nasıl ulaşabileceği düşüncesine sahip olmaktır (Noom, Dekovic, Mecus, 2001).

Hmel ve Pincus'a Göre Özerklik: Hmel ve Pincus (2002) özerkliği, kendi kendini yöneten özerklik, ayrılma özerkliği ve incinebilir özerklik olmak üzere üç

boyutta ele almıştır**.** Bireylerin kendilerini yönetmesi, bireyleşme, içsel baskılardan kaçınma, toplumdan kendini uzak tutma ve bağımsız bir kişiliğe bürünmeyi kendi kendini yöneten özerklik olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin bağımsız bir şekilde diğer insanlardan ayrılması, baskı altında olmadan karar vermesi ayrılma özerkliği olarak tanımlanmaktadır. Beck depresyon modeline dayandırılan, bunun yanında özerkliğin kişiliğin bir parçası olduğunu ve özerklik düzeyleri yüksek olan bireylerin depresif davranışlar gösterebileceğini açıklayan özerklik ise incinebilir özerkliktir (Morsünbül, 2012).

Organizmacı (Psikodinamik) Yaklaşım: Psikanalitik kuramın temsilcisi Sigmund Freud'un kızı Anna Freud'a göre ergenlik dönemindeki bireyler odipal karmaşalarla baş edebilmek için ebeveynlerden uzaklaşmayı tercih etmektedirler. Bu kuram özerkliği dürtüsel gelişimin sonucunda bireylerin ebeveynlerinden kopması olarak ele almaktadır. Psikanalitik kuram savunucuları ailesel sorunların üstünden gelmeyi, ebeveynlerden kopmayı ve sağlıklı özerklik sürecinin tamamlanması için gerekli görmektedirler. Çünkü ebeveynlerden yavaş yavaş kopabilen bireyler düşünsel açıdan sosyal çevreleriyle kaynaşır ve yeni girdiği ortamlara daha çabuk adapte olurlar. Ebeveynlerden bağımsızlaşan bireyler artık ebeveynlerini daha gerçekçi unsurlarla nitelendirmektedir. Bireyleşmenin ergen bireylerde kimlik gelişimi, cinsel gelişim, benlik gelişimi gibi unsuların sağlıklı gelişimine büyük oranda katkısı bulunmaktadır (Özdemir ve Çok, 2011). Psikanalitik kuramının bir başka temsilcisinden olan Blos (1979) ergenlik dönemindeki özerklik gelişimini açıklamak için "ikinci bireyleşme" kavramını kullanmıştır. İlk bireyleşme kavramı ise Mahler tarafından dile getirilmiştir. Mahler' in ilk bireyleşme kavramıyla anlatmak istediği çocukta "nesne sürekliliği"nin gelişmesine bağlı olarak, çocuğun kendisinden bağımsız bir dış dünya algısının şekillenmesidir. Dolayısıyla bu dönem sonunda çocuk annesiyle kendisi arasında ayrım yapabilecektir. Böylelikle anne ile çocuk ve baba ile çocuk arasında farklılaşma süreci başlayacak, çocuk annenin fiziksel olarak varlığını somut bir biçimde algılayacak ve bireyselleşmesine katkıda bulunacaktır. Süreç sonlarında çocuk tarafından, anne figürü içselleştirilecektir. Fakat ikinci bireyleşme döneminde çocuk, içselleştirmiş olduğu anne figüründen uzaklaşacak ve bağımsızlık duygusunu kazanacaktır (Akt: Yazıcı, 2019).

Bilişsel Yaklaşım: Özerkliğe bilişsel bakış açısıyla yaklaşan araştırmacılar özerkliği amaç, istek ve hedef belirleme şeklinde tanımlamışlardır (Musaağaoğlu ve

Güre, 2005). Bilişsel yaklaşıma göre özerklik bireylerin hedeflerini belirleyip, o hedefler doğrultusunda sağlıklı kararlar verip, seçim yapmalarını kapsamaktadır (Noom, Decovic ve Mecus, 2001). Bilişsel özerklik bireylerin kendilerine güven duygusu, kendi yaşamlarına yön verme inancı ve sosyal çevreden etkilenmeden bağımsız bir şekilde kararlar alabilme duygularını içermektedir (Özdemir ve Çok, 2011). Piaget'e göre bilişsel özerklik kavramı, bireylerin ödül ve cezadan bağımsız bir şekilde doğruyu, yanlışı, gerçeği ya da gerçek olmayan durumların farkında olması ve kendilerini yönetme yetisidir (Morsünbül, 2011). Piaget'e göre kendini yönetme becerisi için empati kurabilmek gereklidir. Bunun sonucunda eleştirel düşünce becerisi gibi bir takım becerilere ihtiyaç duyulmaktadır (Sesli, 2014).

Özerklik kavramı farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır. Bu yaklaşımlardan hareketle özerklik kavramı, bireylerin seçimlerini ve eylemlerini, sağlıklı bir şekilde ve özgür iradeyle yapabilmesi olarak vurgulanmaktadır. Böylece bireyler içsel baskılardan uzaklaşıp, kendi kendini yönetebilirler. Özerklik kazanımı elde etmiş bireyler, diğer insanların görüşlerini dikkate almakla birlikte, kendi düşüncelerine de güvenirler ve eleştirel düşünce becerisine sahiptirler.

2.10.Duygusal Özerklik İle İlgili Araştırmalar

Koç (2019) tarafından yapılan araştırmada ergen bireylerin algıladıkları ana baba tutumu ile duygusal özerklikleri bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmaya 14-18 yaşları arasındaki 568 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin duygusal özerklik puanları ile okul türü, cinsiyet, doğum sırası, okuduğu sınıf, kardeş sayısı, anne ve babanın boşanmış olma durumu arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeninde, kız öğrencilerin puanlarının, erkek öğrencilere göre yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıf düzeyi açısından, 9.sınıf öğrencilerinin puanlarının 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğu görülmüştür.

Yazıcı (2019), tarafından yapılan araştırmada ergenlerde duygusal özerklik, eylemlilik ve arkadaşa bağlanma arasındaki ilişkilerin incelenmesinde, yaş, cinsiyet ve okul türü demografik değişkenleri ile birlikte ele alınmıştır. Araştırmaya 291 kız, 267 erkek toplam 558 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise cinsiyet açısından kıyaslandığında duygusal özerkliğin ebeveyni idealleştirmeme alt boyutunun, anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Erkeklerin ebeveyni idealleştirmeme puanları

kızlarınkine göre anlamlı derecede yüksektir. Duygusal özerkliğin bireyleşme ve ebeveynden bağımsızlık boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir. Duygusal özerklik puanlarında yaş açısından anlamlı farklılık görülmemektedir.

Güneş (2018), lise öğrencilerinde duygusal özerklik, zorbalık eğilimi ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkileri kardeş sayısı, cinsiyet, sınıf, anne baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılıklarını incelemiştir. Araştırmaya 174 kız, 192 erkek olmak üzere toplam 366 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda ise duygusal özerklik, zorbalık eğilimleri ve öğrencilerin akıllı telefon bağımlılıkları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Öğrencilerin duygusal özerklik düzeyleri arttıkça zorbalık eğilim düzeyleri de artmaktadır. Öğrencilerin duygusal özerklik düzeyleri artıkça akıllı telefon bağımlılığı da artmaktadır. Öğrencilerin duygusal özerklik puanlarında cinsiyet, anne, baba eğitim düzeyi ve okuduğu sınıf değişkeni açısından anlamlı fark görülmemiştir.

Güney (2017), ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmada cinsiyet, sınıf, ailenin aylık geliri, , anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve okul türü değişkenlerine göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma gurubu, 284 erkek, 246 kız olmak üzere toplam 530 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda ise ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan aile desteğinin duygusal özerkliğe etkisi olduğu saptanmıştır. Öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanlarındaki artış, duygusal özerklik puanlarını arttırmaktadır.

Demir ve Karabacak (2017) yaptıkları araştırmada, ergenlerin bazı değişkenlere göre duygusal özerkliklerini incelemişlerdir. Araştırma 363 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ergen öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının cinsiyet, sınıf, yaş ve algılanan anne baba tutumlarına göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. En uzun süre boyunca yaşanılan yerleşim yerine göre ise anlamlı fark görülmemiştir. Cinsiyet açısından kız öğrencilerin duygusal özerklik puanları, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaş değişkeninde 14-15 yaş grubunun duygusal özerklik puanlarının, 16-17 ile 18-19 yaş gruplarına göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeyi açısından ise, ortaöğretim

10. sınıf öğrencilerin puanlarının ortaöğretim 11. sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğu bulunmuştur.

Aydın (2015) yaptığı araştırmaya, lise ve ortaokullarda öğrenim gören 885 öğrenci katılmıştır. Bu çalışmada, ders dışı spor etkinliklerine katılmayan ve katılan öğrencilerin duygusal özerklik düzeylerini incelemiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Ders dışı etkinliklere katılım sağlayan öğrencilerin duygusal özerklik puanları, cinsiyet ve sınıf açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sınıf düzeyi açısından 7. sınıfta eğitimini sürdüren öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının diğer sınıflarda eğitim gören öğrencilere göre düşük olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet açısından erkek öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının, kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Erçevik (2014) yaptığı araştırmada, liselerde eğitimini sürdüren öğrencilerin duygusal özerklik düzeyleri ile sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi alt boyutları ile birlikte incelemiştir. Araştırmaya 14-18 yaş arasında 549 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, duygusal özerklik puanları ile algılanan sosyal destek puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Sesli (2014) yaptığı araştırmada, lise öğrencilerinin özerklik düzeyleri, değer yönelimleri ve kendini ayarlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma grubu, 9. ve 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya toplam 431 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda ise, öğrencilerin duygusal özerlik puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının, erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. 12. sınıf düzeyinde eğitimini sürdüren öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının, 9. sınıf düzeyinde eğitimini sürdüren öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Annesi ortaokul mezunu öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının, annesi üniversite mezunu öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Esen-Çoban (2013) yaptıkları geniş çaplı araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik düzeylerini cinsiyet, yaş, anne baba birliktelik durumları değişkenlerine göre incelemiştir. Araştırmaya toplam 6061 ergen katılmıştır. Araştırma sonucunda, cinsiyet değişkeni ile duygusal özerkliğin bağımsızlık ve idealleştirmeme boyutunda anlamlı

farklılık görülmüştür. Ebeveyni İdealleştirmeme boyutunda erkekler; ebeveynden bağımsızlık boyutunda ise kızlar yüksek puanlar almışlardır.

Yılmazer (2007) yaptığı araştırmada, ortaokul öğrencilerinin anne baba tutumları, okul başarısı ve özerklik gelişimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 11-13 yaşları arasında olan 518 kız 488 erkek olmak üzere toplam 1006 öğrencinin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, öğrencilerin duygusal özerklik puanları ile davranışsal özerklik puanları arasında ve duygusal özerklik puanları ile akademik başarı puanları arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca kızların özerklik puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Chou (2000) yaptığı araştırmada duygusal özerklik düzeyleri ile depresyon semptomları arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırmaya 512 ergen birey katılmıştır. Araştırmada duygusal özerklik ölçeğinin 14 maddelik olan formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal özerklik puanları ile depresyon semptomları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Duygusal özerklik puanlarında cinsiyet ve yaş açısından anlamlı farklılık görülmemiştir.

Chen (1994) yaptığı araştırmada duygusal özerklik ile okul başarısı ve akran baskısı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonucunda duygusal özerklik ölçeğinin tüm boyutlarında kızların ortalamalarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca duygusal özerklik ile okul başarısı açısından pozitif yönde; akran baskısı açısından, negatif yönde ilişkiler tespit edilmiştir.

Lamborn ve Steinberg (1993) yaptıkları araştırmada duygusal özerklik düzeyleri ile aile desteği arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda ise duygusal özerklik puanları yüksek olan ergenlerin, davranış problemleri ve stres yaşadıklarını görülmüştür. Ayrıca duygusal özerklik puanları yüksek olan ergenlerin ve ilişkisel destek puanları düşük olan ergenlerin, çok daha fazla içsel sıkıntı ve davranış sorunları ile karşılaştıkları, daha az sosyal gelişim gösterdikleri ve düşük akademik başarı gösterdikleri tespit edilmiştir.

Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından yapılan araştırmada özgüven duygusu, duygusal özerklik ve akran baskısına karşı direnç arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 865 ergen katılmıştır. Araştırma sonucunda ise duygusal özerklikle bağımsız değişkenlerden yaş ve cinsiyet arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyoekonomik düzeye göre anlamlı fark bulunmamıştır. Ayrıca duygusal özerklik ölçeğinde kızların puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Duygusal özerklik puanlarında yaş açısından ise 5. ve 6. sınıflar ile 6. ve 7. sınıflar arasında anlamlı fark görülmektedir. Yaş arttıkça duygusal özerklik puanlarında artış tespit edilmiştir. 9. sınıfta okuyan öğrencilerin duygusal özerklik puanları 5. sınıfta okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazında duygusal özerklik ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, genellikle algılanan anne baba tutumu, algılanan sosyal destek, öznel iyi oluş, benlik saygısı, telefon bağımlılığı, zorbalık eğilimi, karar verme stilleri, özgüven, depresyon, akran baskısı, okul başarısı ve aile ortamı arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, aile yapısı, algılanan sosyoekonomik düzey, doğum sırası, okul türü ve anne baba eğitim durumu değişkenleriyle farkları incelenmiştir. Duygusal özerklik kavramı yurt dışında bir süredir ele alınan, ülkemizde ise son yıllarda araştırılan bir kavramdır. Genel olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırmacılar duygusal özerkliği kimi zaman olumlu gelişimsel bir görev olarak ele almış, kimi zaman ise ergenlerin ebeveynlerden sancılı ve zor bir ayrışma durumu olarak ele almışlardır. Araştırmalar özerklik gelişiminin ergenlik döneminde sosyal ve psikolojik birçok faktöre bağlı olarak değiştiğini ifade etmektedir. Bu sebeple araştırmalarda duygusal özerklik kavramı yukarıda belirtilen birçok farklı değişkenle ele alınmıştır.

BÖLÜM 3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişkilerini inceleyen ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Karasar (2016), tarama modelini, geçmiş veya o anki bir durumu var olan hali ile tanımlamayı amaçlayan araştırma yöntemi olduğunu belirtmektedir. Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli aracılığıyla ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2019 - 2020 eğitim-öğretim yılında Gaziantep ilinin merkez ilçesinde bulunan 6 farklı lisede eğitim gören 9, 10, 11 ve 12.sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin 453'ünü kadınlar 347'sini erkekler oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla 830 öğrenciye ulaşılmış ve belirlenen form ve ölçekler uygulanmıştır. Verilerin istatistik programına girişi yapılırken eksik bir şekilde doldurulan ölçekler analizlere dahil edilmemiştir. Sonuç olarak araştırma bulgularına 800 öğrencinin katılımı ile ulaşılmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu oluşturan öğrencilerin demografik değişkenlere ilişkin frekansları ve yüzdelik değerleri Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (N=800)

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	453	56,6
	Erkek	347	43,4
Sınıf Düzeyi	9.Sınıf	256	32,0
	10.Sınıf	205	25,6
	11.Sınıf	241	30,1
	12.Sınıf	98	12,3
Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	118	14,8
	Orta	591	73,9
	Yüksek	91	11,4
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	287	35,9
	Ortaokul	171	21,4
	Lise	215	26,9
	Ön Lisans - Lisans	103	12,9
	Yüksek Lisans - Doktora	24	3,0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	187	23,4
	Ortaokul	181	22,6
	Lise	222	27,8
	Ön Lisans - Lisans	165	20,6
	Yüksek Lisans - Doktora	45	5,6
	Toplam	800	100

Araştırmaya katılan kişilerin %56,6'ı (n=453) kadın, %43,4'ü (n=347) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin %32,0'ı (n=256) 9. sınıf, %25,6'ı (n=205) 10. sınıf, %30,1'i 11. sınıf (n=241), %12,3'ü 12. Sınıf (n=98) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan kişilerin %14,8'i (n=118) düşük, %73,9'u(n=591) orta, %11,4'ü(n=91) yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan kişilerin annelerinin eğitim durumunun %35,9'u (n=287) ilkokul mezunu , %21,4'ü (n=171) ortaokul mezunu, %26,9'u (n=215) lise mezunu, %12,9'u (n=103) ön lisans-lisans mezunu, %3,0'ı (n=24) yüksek lisans-doktora mezunu olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin babalarının eğitim durumunun %23,4'ü (n=187) ilkokul mezunu , %22,6'sı (n=181) ortaokul mezunu, %27,8'i (n=222) lise

mezunu, %20,6'sı (n=165) ön lisans-lisans mezunu, %5,6'sı (n=45) yüksek lisans-doktora mezunu olduğu saptanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada amaçlar doğrultusunda verileri toplamak amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", Bulut, Altundağ ve Doğan (2013) tarafından geliştirilen "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" ve Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Duygusal Özerklik Ölçeği" kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan formda cinsiyet, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumunu öğrenmek için sorular bulunmaktadır. Kişisel Bilgi Formu Ek.1'de sunulmuştur.

3.3.2. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)

Araştırmada ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını ölçmek adına Bulut, Altundağ ve Doğan (2013) tarafından geliştirilmiş olan ve 29 maddeden oluşmakta olan Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Aile desteği boyutu 1, 2, 3 ,4 ,8, 9 ve 12 numaralı maddelerden oluşmuştur ve toplam 7 madde ile ölçülmektedir. Akran desteği boyutu 24, 25, 27, 28 ve 29 numaralı maddelerden oluşmuştur ve toplam 5 madde ile ölçülmektedir. Okul desteği boyutu 10, 11, 17, 22 ve 23 numaralı maddelerden oluşmuştur ve toplam 5 madde ile ölçülmektedir. Uyum boyutu 5, 6, 7 ve 13 numaralı maddelerden oluşmuştur ve toplam 4 madde ile ölçülmektedir. Mücadele azmi alt boyutu 14, 15, 16, 18 ve 26 numaralı maddelerden oluşmuştur ve toplam 5 madde ile ölçülmektedir. Empati boyutu 19, 20 ve 21 numaralı maddelerden oluşmuştur ve toplam 3 madde ile ölçülmektedir. Ölçekten alınabilen puanlar 29 ile 116 arasındadır. Bana hiç uygun değil seçeneğine "1" puan verilirken, bana çok uygun seçeneğine "4" puan verilmektedir. Ölçekte ters kodlanan maddeler bulunmaktadır. Bunlar 7, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 22, 23 ve 26. Maddelerdir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi psikolojik dayanıklılığın yükseldiğini göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), güvenirliğini test etmek için test-tekrar-test yöntemi, Cronbach Alfa iç tutarlık yöntemi, maddelerin alt-üst grup karşılaştırma yöntemi ve madde toplam korelasyonuna bakılmıştır. Ölçüt geçerliğini test etmek için Problem Çözme Envanteri (PÇE), Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ) ve Beck Umutsuzluk Ölçegi (BUÖ) kullanılmıştır. Bulut, Altundağ ve Doğan (2013) tarafından yürütülen çalışmada ölçeğin cronbach alfa katsayısı 0.87 bulunmuştur. Aile desteği alt boyutu için .89; akran desteği alt boyutu için .84; okul desteği alt boyutu için .81; uyum alt boyutu için .70; mücadele azmi alt boyutu için .67 ve empati alt boyutu için .61 bulunmuştur.

3.3.3. Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ)

Araştırmada Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilen Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Duygusal Özerklik Ölçeği" (DÖÖ) kullanılmıştır. Orijinal formu İngilizce olan ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek alanlarında ve dilde uzman olan altı akademisyen tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ayrıca iki uzman tarafından ölçeğin geri çevirisi yapılmıştır. Sonrasında ise, ölçeğin orijinal ve Türkçe formu uzmanların görüşüne sunulmuş ve uzmanlardan gelen öneriler dikkate alınarak son form oluşturulmuştur. DÖÖ'nün Türkçe versiyonu Ankara'da 8, 9, 10 ve 11. sınıflarda öğrenim gören 720 öğrenciye uygulanmıştır. Orijinal ölçekte kullanılan 4 faktörlü yapının test edildiği pilot çalışma sonucunda, faktörlerin orijinal faktör desenlerine uygun bir şekilde dağılım göstermediği görülmüştür. Türk ergen örnekleminde anne ve babayı birey olarak görme boyutunu düşük yük değerine sahip olduğu belirlendiğinden bu araştırmada DÖÖ' nün üç faktörlü yapısı doğrulayıcı faktör analizi yöntemi kullanılarak test edilmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda, DÖÖ' nün üç faktörlü yapısı doğrulandığı ve ergen bireylerin duygusal özerklik düzeylerini ölçmek için kullanılabileceği ortaya koyulmuştur.

Steinberg ve Silverberg (1986), duygusal özerklik kavramını dört alt boyutta incelemişlerdir. *Ebeveyni idealleştirmeme* alt boyutunda, ebeveynlerin hatalarının olabileceğini, ebeveynleri ile görüş ayrılıkları yaşanabileceğini kabul etmektir. *Ebeveyni birey olarak görme* alt boyutunda, ebeveyni ebeveynlik rolleri dışında birer birey gibi görüp, onların başka rollerinin de olduğu bilincine varmaktadır. *Ebeveynden*

bağımsızlaşma alt boyutunda, ebeveynlere bağlı olmama durumu ve ebeveynlerle olan çocukça bağımlılığın ortadan kalkması durumudur. *Bireyleşme* alt boyutunda, ergen bireylerin seçimleri ve eylemlerinde sorumluluk alabilmesi, bireylerin kişisel anlamda özgür olduğunun farkına varmasıdır. Bu araştırmada ise 3 alt boyutta ele alınmıştır. Bunlar; *ebeveyni idealleştirmeme*, *ebeveynden bağımsızlık* ve *bireyleşmedir*. 14 maddeden oluşmaktadır. 1, 3, 8, 11 ve 13 numaralı maddeler ebeveyni idealleştirmeme, 2, 4, 5 ve 9 numaralı maddeler ebeveynden bağımsızlaşma, 6, 7, 10, 12 ve 14 numaralı maddeler ise bireyleşme boyutlarıdır. Ölçekte tüm maddeler bana hiç uygun değil (1 puan), bana uygun değil (2 puan), bana uygun (3 puan), bana tamamen uygun (4 puan) olmak üzere dörtlü derecelendirme ile işaretlenmektedir. Ölçeğin orijinalinde maddeler 4'ten 1'e doğru puanlanmaktadır fakat bu uygulama yöntemi zorluklar oluşturduğu için Türkçe formunda maddeler dönüştürülüp puanlama 1 ile 4 arasında düzenlenmiştir. Toplam puanların hesaplanması için 4, 6, 10, 12 ve 14 numaralı maddeler ters kodlanmıştır. Deniz, Çok ve Duyan (2013) yapılan çalışmada ölçeğin cronbach alfa güvenirlik katsayısı ölçeğin toplam puanlarında .79, idealleştirmeme boyutunda .71, bağımsızlık boyutunda .64 ve bireyleşme boyutunda ise .67 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma gurubunu oluşturacak öğrencilere veri toplama araçlarının uygulanması için Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü vasıtasıyla Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne dilekçe gönderilerek başvuru yapılmıştır. Gaziantep İli Şahinbey merkez ilçesinde belirlenen okullarda ölçme araçları uygulayabilmek için Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Araştırma yapılacak okulların yöneticileriyle ve rehberlik servisiyle görüşülerek uygulamaların yapılacağı günler ve saatler belirlenmiştir. Uygulama öncesinde gerekli açıklamalar yapılmış, gönüllülük esasına uygun davranılarak veri toplama araçları araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere uygulanmıştır. Veriler 2019 yılının Aralık ayında toplanmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu", "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" ve "Duygusal Özerklik Ölçeği" aynı anda uygulanmıştır. 830 adet ölçeğin içinden eksik bırakılan ve hata tespit edilen 30 adet ölçek çıkarılarak 800 adet ölçek araştırma analizlerine dahil edilmiştir.

3.5. Ölçeklerin Güvenirlik Analizi

Araştırma içerisinde kullanılan ölçeklerin toplanılan veriler için güvenirliliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Araştırmada uygulanılan ölçeklerin güvenirlik analizleri için Cronbach Alpha yöntemi uygulanmıştır. Cronbach Alpha, ölçek maddelerinin iç tutarlılıklarını ve maddelerin uyumlarını incelemek için kullanılan bir istatiksel yöntemdir (Alpar, 2013). Cronbach Alpha katsayı değerlerinin güvenirliği aşağıdaki gibi değerlendirilmektedir:

0 <α< .40 ise güvenilir değildir,
.40 <α< .60 ise güvenilirliği düşüktür,
.60 <α< .80 ise güvenilirdir,
.80 <α< 1.00 ise güvenirliği yüksek olarak değerlendirilir (Alpar, 2013).

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin (EPDÖ) güvenirlik analizleri neticesinde ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı toplam puanlarında .86 çıkmıştır. Alt boyutlarında ise, aile desteği alt boyutu için .85; akran desteği alt boyutu için .88; okul desteği alt boyutu için .81; uyum alt boyutu için .50; mücadele azmi alt boyutu için .71 ve empati alt boyutu için .64 bulunmuştur. Böylece EPDÖ için araştırma verilerinin güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) için yapılan güvenirlik analizleri neticesinde ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı toplam puanlarında .83; ebeveyni idealleştirmeme alt boyutunda .74; ebeveynden bağımsızlık alt boyutunda .55 ve bireyleşme alt boyutunda .66 bulunmuştur. Böylece DÖÖ için araştırma verilerinin güvenilir olduğu belirlenmiştir.

3.6. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Araştırma sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılıp bir istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada ergen psikolojik dayanıklılığı ve duygusal özerklik bağımlı değişkenler, ergenlerin cinsiyet, sınıf, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu bağımsız değişkenler olarak kabul edilmiştir.

Veri seti analize hazır hale getirildikten sonra, öncelikle veri setinin dağılım özelliklerini belirlemek üzere analizler gerçekleştirilmiştir. Yapılan normallik testleri Tablo 3.2, Tablo 3.3 ve Tablo 3.4'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Katılımcıların Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ) ve Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) Normallik Testi Sonuçları

	Çarpıklık	**Basıklık**
EPDÖ	,427	,072
DÖÖ	,041	-,174

Tablo 3.2.'de görüldüğü gibi, katılımcıların Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin (EPDÖ) basıklık çarpıklık durumunu belirlemek için normallik testlerinden Çarpıklık ve Basıklık değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık değeri ,**427** ile ,**086** arasında; basıklık değerinin ise ,**072** ile ,**173** arasında değiştiği gözlenmiştir.

Duygusal Özerklik Ölçeğinden (DÖÖ) basıklık çarpıklık durumunu belirlemek için de normallik testlerinden çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık değeri **,041** ile **,086** arasında; Basıklık değeri ise **-,174** ile **,173** arasında değiştiği gözlenmiştir.

Basıklık ve Çarpıklık değerleri -1,5 ile +1,5 olduğu zaman normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick and Fidell, 2013). Çarpıklık katsayısı -1 ile +1 aralığında kalıyorsa puanların normal dağılımından önemli bir sapma göstermediği söylenebilir (Büyüköztürk, 2006).

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin (EPDÖ) ve Duygusal Özerklik Ölçeğinin (DÖÖ) normal dağılım ölçülerini karşıladıkları belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmanın ana ve alt amaçları doğrultusunda gerçekleştirilecek analizler için parametrik yöntemlerden yararlanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Bağımsız Değişkenler Açısından Normallik Testi Sonuçları

Bağımsız Değişken	Grup	Çarpıklık	Basıklık
Cinsiyet	Erkek	,311	-,231
	Kadın	,511	,285
Sınıf Düzeyi	9.Sınıf	,371	-,019
	10.Sınıf	,648	,308
	11.Sınıf	,588	,449
	12.Sınıf	-,288	-,443
Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	,086	-,156
	Orta	,439	,094
	Yüksek	,805	,701
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	,345	,230
	Ortaokul	,676	,566
	Lise	,336	-,413
	Ön Lisans-Lisans	,447	,194
	Yüksek Lisans-Doktora	,273	-,791
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	,475	,556
	Ortaokul	,351	-,268
	Lise	,330	-,034
	Ön Lisans-Lisans	,544	,152
	Yüksek Lisans-Doktora	,461	-,174

EPDÖ toplam puanlarının ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu açısından normalliği sağlayıp sağlamadığını öğrenmek adına yapılan normallik testinin analiz sonuçları Tablo 3.3'te gösterilmiştir. EPDÖ toplam puanlarında cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu açısından normal dağılım gösterdiğine ulaşılmıştır. Çarpıklık ve Basıklık değerlerine bakıldığında EPDÖ toplam puanları incelenen bütün bağımsız değişkenler açısından normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve bu nedenle veri analizlerinde parametrik yöntemlerden yararlanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.4. Duygusal Özerklik Ölçeğinin Bağımsız Değişkenler Açısından Normallik Testi Sonuçları

Bağımsız Değişken	Grup	Çarpıklık	Basıklık
Cinsiyet	Erkek	,016	-,080
	Kadın	,076	-,231
Sınıf Düzeyi	9.Sınıf	-,059	-,274
	10.Sınıf	,055	-,207
	11.Sınıf	,017	-,236
	12.Sınıf	-,190	-,118
Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	,255	-,368
	Orta	,023	-,102
	Yüksek	-,132	-,237
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	,181	-,269
	Ortaokul	-,105	-,065
	Lise	-,099	-,140
	Ön Lisans-Lisans	,334	-,181
	Yüksek Lisans-Doktora	,026	-,180
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	,102	-,222
	Ortaokul	,083	,009
	Lise	-,130	-,322
	Ön Lisans-Lisans	,114	-,191
	Yüksek Lisans-Doktora	-,218	,492

DÖÖ toplam puanlarının ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu açısından normalliği sağlayıp sağlamadığını öğrenmek adına yapılan normallik testlerinin analiz sonuçları Tablo 3.4'te gösterilmektedir. DÖÖ toplam puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu açısından normal dağılım gösterdiğine ulaşılmıştır. Çarpıklık ve Basıklık değerlerine bakıldığında DÖÖ toplam puanları incelenen bütün bağımsız değişkenler açısından normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve bu nedenle veri analizlerinde parametrik yöntemlerden yararlanılmasına karar verilmiştir.

Katılımcıların Ergen Psikolojik Dayanıklılık ölçeğinden elde ettikleri puanların cinsiyet değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirlemek üzere T-Testi uygulanmıştır. Ergenlerin sınıf düzeyine, algıladıkları sosyo-ekonomik düzeye, anne ve

baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirleyebilmek için de ANOVA testi kullanılmıştır. Yapılan tüm analizler, katılımcıların ölçeğin tamamından elde ettikleri toplam puanlar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar saptandığında, farklılaşmanın yönü ve büyüklüğünü belirlemek için Post-Hoc testler kullanılmıştır.

Katılımcıların Duygusal Özerklik ölçeğinden elde ettikleri puanların cinsiyet değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirlemek üzere T-Testi uygulanmıştır. Ergenlerin sınıf düzeyine, algıladıkları sosyo-ekonomik düzeye, anne ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirleyebilmek için de ANOVA testi kullanılmıştır. Yapılan tüm analizler, katılımcıların ölçeğin tamamından elde ettikleri toplam puanlar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar saptandığında, farklılaşmanın yönü ve büyüklüğünü belirlemek için Post-Hoc testler kullanılmıştır. Katılımcıların ölçeklerden topladıkları puanlar çerçevesinde birbirleriyle olan ilişkilerini belirleyebilmek amacıyla Pearson Korelasyon Testi uygulanmıştır. Analizlerin tamamı %95 güvenirlik düzeyinde gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM 4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bulgular bölümünde, öncelikle Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarında cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Daha sonra Duygusal Özerklik Ölçeği puanlarında cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumlarına göre anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir. Sonrasında ise Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Duygusal Özerklik Ölçeği puanlarının birbirleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Yapılan bütün istatiksel işlemler ve bulgular sıralarıyla tablolarda gösterilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır.

4.1. Ergenlere Uygulanan Psikolojik Dayanıklılık ve Duygusal Özerklik Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Betimleyici İstatistikleri

Araştırmaya katılım gösteren ergenlere uygulanan Psikolojik Dayanıklılık ve Duygusal Özerklik Ölçeklerinden alınan puanlar için yapılan betimleyici istatistik sonuçları Tablo 4.1'de gösterilmektedir.

Tablo 4.1. Ergenlere Uygulanan Psikolojik Dayanıklılık ve Duygusal Özerklik Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Betimsel İstastik Sonuçları (N=800)

	$\bar{X}$	SS	Min	Max
EPDÖ	53,00	11,45	29	116
DÖÖ	34,00	7,54	14	56

EPDÖ 29 maddeden oluşmaktadır ve ölçekten alınabilen en düşük puan 29, en yüksek puan ise 116'dır. EPDÖ'den alınan puanların yüksek olması psikolojik dayanıklılığın yüksek olduğu, alınan puanların düşük olması ise psikolojik dayanıklılığın düşük olduğu anlamına gelmektedir. Araştırmaya katılım gösteren ergenlerin ortalama psikolojik dayanıklılık puanı ($\bar{X}_{\text{Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği}} = 53{,}00 \pm 11{,}45$) Tablo 4.1'de görülmektedir.

DÖÖ 14 maddeden oluşmaktadır ve ölçekten alınabilen en düşük puan 14, en yüksek puan ise 56'dır. DÖÖ'den alınan puanların yüksek olması duygusal özerkliğin yüksek olduğu, puanların düşük olması ise duygusal özerkliğin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Araştırmaya katılım gösteren ergenlerin ortalama duygusal özerklik puanı Tablo 4.1'de görülmektedir ($\overline{X}_{\text{Duygusal Özerklik Ölçeği}} = 34{,}00 \pm 7{,}54$).

4.2. Ergenlere Uygulanan Psikolojik Dayanıklılık Ölçek Puanlarının Bağımsız Değişkenler Açısından Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan ergenlerde psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumları açısından farklılaşmasına yönelik bulgular açıklamaları ile gösterilmiştir.

Cinsiyet değişkeni bakımından, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarına göre dağılımları ve t testi sonuçları Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. EPDÖ Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları (N=800)

	Cinsiyet	**N**	**Ortalama**	**SS**	**t**	**sd**	**p**
EPDÖ Puanları	Erkek	347	1,8612	,39129	-,504	798	,614
	Kadın	453	1,8754	,39839			

*p>.05

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi, EPDÖ'nün "cinsiyet" değişkenine göre puan ortalamaları incelendiğinde, kadın öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{X}$=1,8754); erkek öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =1,8612) belirlenmiştir.

Yapılan analiz sonucunda, EPDÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı [t(2,798)=-,504 p>0,05] saptanmıştır.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanları sınıf düzeyi açısından dağılımları ve anova sonuçları Tablo 4.3 ve Tablo 4.4' de verilmiştir.

Tablo 4.3. EPDÖ Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

		N	x̄	ss
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Puanları	9.Sınıf	256	1,8928	,39711
	10.Sınıf	205	1,8375	,40739
	11.Sınıf	241	1,8546	,38560
	12.Sınıf	98	1,9099	,38582
	Toplam	800	1,8692	,39515

Tablo 4.3.'te görüldüğü gibi, EPDÖ'nin toplam puanları bakımından sınıf düzeyi değişkenine göre puan ortalamaları incelendiğinde, 12.sınıf öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{X}$ =1,9099); 10.sınıf öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =1,8375) belirlenmiştir.

Tablo 4.4. EPDÖ Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Puanları	Gruplar Arasında	,040	1	,040	,254	,614
	Gruplar İçinde	124,716	798	,156		
	Toplam	124,756	799			

*p>.05

Tablo 4.4.'te görüldüğü gibi, EPDÖ'nin toplam puanları bakımından sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı [F(1,798)=,254 p>0.05] sonucuna ulaşılmıştır.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanları algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından, dağılımları ve anova sonuçları Tablo 4.5' ve Tablo 4.6' da verilmiştir.

Tablo 4.5. EPDÖ Puanlarının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri

		N	x̄	ss
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Puanları	Düşük	118	1,9360	,40689
	Orta	591	1,8572	,39104
	Yüksek	91	1,8606	,40203
	Toplam	800	1,8692	,39515

Tablo 4.5.'te görüldüğü gibi EPDÖ'nin algıladığı sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre puan ortalamaları incelendiğinde, "sosyo-ekonomik durumu düşük" olan öğrencilerin ortalamaları ($\bar{X}$ =1,9360); "sosyo-ekonomik durumu orta" olan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =1,8572) belirlenmiştir.

Tablo 4.6. EPDÖ Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Puanları	Gruplar Arasında	,618	2	,309	1,984	,138
	Gruplar İçinde	124,138	797	,156		
	Toplam	124,756	799			

*p>.05

Tablo 4.6.'da görüldüğü gibi EPDÖ puanlarının algıladığı sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı [F(2,797)=1,984 p>0.05] sonucuna ulaşılmıştır.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanları anne eğitim durumu açısından, dağılımları ve anova sonuçları Tablo 4.7 ve Tablo 4.8' de verilmiştir.

Tablo 4.7. EPDÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

		N	x̄	ss
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Puanları	İlkokul	287	1,8668	,38272
	Ortaokul	171	1,8849	,38649
	Lise	215	1,8619	,39399
	Ön Lisans- Lisans	103	1,8370	,41981
	Yüksek Lisans-Doktora	24	1,9914	,50014
	Toplam	800	1,8692	,39515

Tablo 4.7.'de görüldüğü gibi, EPDÖ puanlarının "anne eğitim durumu" değişkenine göre puan ortalamaları incelendiğinde, "annesi yüksek lisans-doktora eğitimi almış" olan öğrencilerin ortalamaları ($\bar{X}$ =1,9914); "annesi ön lisans- lisans eğitimi almış" olan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =1,8370) belirlenmiştir.

Tablo 4.8. EPDÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Puanları	Gruplar Arasında	,520	4	,130	,833	,505
	Gruplar İçinde	124,235	795	,156		
	Toplam	124,756	799			

*p>.05

Tablo 4.8.'de görüldüğü gibi, EPDÖ puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı [F(4,795)=,833 p>0.05] sonucuna ulaşılmıştır.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanları baba eğitim durumu açısından, dağılımları ve anova sonuçları Tablo 4.9 ve Tablo 4.10' da verilmiştir.

Tablo 4.9. EPDÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

		N	x̄	ss
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Puanları	İlkokul	187	1,8733	,39841
	Ortaokul	181	1,8954	,39372
	Lise	222	1,8392	,38114
	Ön Lisans- Lisans	165	1,8662	,40237
	Yüksek Lisans-Doktora	45	1,9057	,43396
	Toplam	800	1,8692	,39515

Tablo 4.9.'da görüldüğü gibi, EPDÖ puanlarının "baba eğitim durumu" değişkenine göre puan ortalamaları incelendiğinde, "babası yüksek lisans-doktora eğitimi almış" olan öğrencilerin ortalamaları ($\bar{X}$ =1,9057); "babası lise eğitimi almış" olan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =1,8392) belirlenmiştir.

Tablo 4.10. EPDÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Puanları	Gruplar Arasında	,388	4	,097	,621	,648
	Gruplar İçinde	124,367	795	,156		
	Toplam	124,756	799			

*p>.05

Tablo 4.10.'da görüldüğü gibi, EPDÖ puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı [F(4,795)=,621 p>0.05] sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Ergenlere Uygulanan Duygusal Özerklik Ölçek Puanlarının Bağımsız Değişkenler Açısından Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Ergenlerin duygusal özerklik puanları cinsiyet açısından, dağılımları ve t testi sonuçları Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.11. DÖÖ Toplam Puanları Bakımından Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

		Cinsiyet	N	x̄	ss	t	sd	p
Duygusal Özerklik Puanları		Erkek	347	2,4518	,51482	1,550	798	,122
		Kadın	453	2,3923	,55580			

*p>.05

Tablo 4.11.'de görüldüğü gibi, DÖÖ puanlarının "cinsiyet" değişkenine göre ortalamaları incelendiğinde, erkek öğrencilerin ortalamaları ($\bar{X}$=2,4518); kadın öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =2,3923) belirlenmiştir.

Yapılan analiz sonucunda, duygusal özerklik puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılaşma bulunmadığı [t(2,798)=1,550 p>0,05] görülmüştür.

Ergenlerin duygusal özerklik puanları sınıf düzeyi açısından, dağılımları, Anova ve Games-Howell sonuçları Tablo 4.12, Tablo 4.13 ve Tablo 4.14'de verilmiştir.

Tablo 4.12. DÖÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

		N	x̄	ss
DÖÖ Puanları	9.Sınıf	256	2,4994	,57579
	10.Sınıf	205	2,4359	,57053
	11.Sınıf	241	2,3408	,48350
	12.Sınıf	98	2,3586	,47012
	Toplam	800	2,4181	,53889

Tablo 4.12.'de görüldüğü gibi, DÖÖ Puanlarının "sınıf düzeyi" değişkenine göre ortalamaları incelendiğinde, 9.sınıf öğrencilerin ortalamaları ($\bar{X}$=2,4994); 11.sınıf öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =2,3408) belirlenmiştir.

Tablo 4.13. DÖÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
DÖÖ Puanları	Gruplar Arasında	3,544	3	1,181	4,116	**,007***
	Gruplar İçinde	228,486	796	,287		
	Toplam	232,030	799			

*p<.05

Tablo 4.13.'te görüldüğü gibi, DÖÖ Puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaştığı [F(3,796)=4,116 p<0.05] sonucuna ulaşılmıştır.

Anova testi sonrası, hangi sınıf düzeyi arasında duygusal özerklik puanlarının farklı olduğunu araştırmaya yönelik yapılan post-hoc Games-Howell Testi sonucu tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. DÖÖ Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Games-Howell Testi

	Değişkenler		**Ortalama Fark**	**SS**	**p**	**Fark Kaynağı**
Duygusal Özerklik Puanları	A-9.Sınıf	B-10.Sınıf	,06355	,05369	,638	
		C-11.Sınıf	,15860*	,04759	**,005**	A-C
		D-12.Sınıf	,14084	,05958	,087	
	B-10.Sınıf	A-9.Sınıf	-,06355	,05369	,638	
		C-11.Sınıf	,09505	,05057	,239	
		D-12.Sınıf	,07729	,06199	,598	
	C-11.Sınıf	A-9.Sınıf	-,15860*	,04759	**,005**	
		B-10.Sınıf	-,09505	,05057	,239	C-A
		D-12.Sınıf	-,01776	,05679	,989	
	D-12.Sınıf	A-9.Sınıf	-,14084	,05958	,087	
		B-10.Sınıf	-,07729	,06199	,598	
		C-11.Sınıf	,01776	,05679	,989	

Tablo 4.14.'te görüldüğü gibi, Duygusal özerklik ölçeğinden elde edilen puanlar bütüncül olarak ele alınmak suretiyle yapılan analizde de anlamlı farklılaşma durumunun yalnızca 9. ve 11. Sınıf öğrencileri arasında olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Bu farklılık 9. sınıf öğrencileri lehinedir.

Ergenlerin duygusal özerklik puanları algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından, dağılımları ve anova sonuçları Tablo 4.15' ve Tablo 4.16' da verilmiştir.

Tablo 4.15. DÖÖ Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

		N	**x̄**	**ss**
DÖÖ Puanları	Düşük	118	2,3686	,57968
	Orta	591	2,4386	,53121
	Yüksek	91	2,3493	,52978
	Toplam	800	2,4181	,53889

Tablo 4.15.'te görüldüğü gibi, DÖÖ Puanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre ortalamaları incelendiğinde, "sosyo-ekonomik durumu orta" olan öğrencilerin ortalamaları ($\bar{X}$ =2,4386); "sosyo-ekonomik durumu yüksek" olan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =2,3493) belirlenmiştir.

Tablo 4.16. DÖÖ Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
DÖÖ Puanları	Gruplar Arasında	,968	2	,484	1,669	,189
	Gruplar İçinde	231,062	797	,290		
	Toplam	232,030	799			

Tablo 4.16.'da görüldüğü gibi, DÖÖ Puanlarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı [F(2,797)=1,669 p>0.05] sonucuna ulaşılmıştır.

Ergenlerin duygusal özerklik puanları anne eğitim durumu açısından, dağılımları, anova ve scheffe sonuçları Tablo 4.17, Tablo 4.18 ve Tablo 4.19' da verilmiştir.

Tablo 4.17. DÖÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

		N	x̄	ss
DÖÖ Puanları	İlkokul	287	2,4438	,54595
	Ortaokul	171	2,4904	,51548
	Lise	215	2,3678	,55202
	Ön Lisans- Lisans	103	2,4105	,50007
	Yüksek Lisans-Doktora	24	2,0804	,53257
	Toplam	800	2,4181	,53889

Tablo 4.17.'de görüldüğü gibi, DÖÖ Puanlarının "anne eğitim durumu" değişkenine göre ortalamaları incelendiğinde, "annesi ortaokul eğitimi almış" olan öğrencilerin ortalamaları ($\bar{X}$ =2,4904); "annesi yüksek lisans-doktora eğitimi almış" olan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =2,0804) belirlenmiştir.

Tablo 4.18. DÖÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
DÖÖ Puanları	Gruplar Arasında	4,371	4	1,093	3,816	**,004***
	Gruplar İçinde	227,659	795	,286		
	Toplam	232,030	799			

Tablo 4.18.'de görüldüğü gibi, DÖÖ Puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı [F(4,795)=3,816 p<0.05] sonucuna ulaşılmıştır.

Anova testi sonrası, hangi anne eğitim durumu arasında duygusal özerklik puanlarının farklı olduğunu araştırmaya yönelik yapılan post-hoc Scheffe Testi sonucu tablo 4.19'da verilmiştir.

Tablo 4.19. DÖÖ Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Scheffe Testi Sonuçları

Değişkenler		Ortalama Fark	SS	p	Fark Kaynağı
A-İlkokul	B-Ortaokul	-,04664	,05170	,936	A-E
	C-Lise	,07598	,04827	,649	
	D-Ön Lisans -Lisans	,03321	,06147	,990	
	E-Yüksek Lisans-Doktora	,36340*	,11371	,038*	
B-Ortaokul	A-İlkokul	,04664	,05170	,936	B-E
	C-Lise	,12262	,05483	,288	
	D-Ön Lisans -Lisans	,07985	,06674	,839	
	E-Yüksek Lisans-Doktora	,41004*	,11665	,015*	
C-Lise	A-İlkokul	-,07598	,04827	,649	
	B-Ortaokul	-,12262	,05483	,288	
	D-Ön Lisans-Lisans	-,04277	,06413	,979	
	E-Yüksek Lisans-Doktora	,28742	,11517	,184	
D-Ön Lisans – Lisans	A-İlkokul	-,03321	,06147	,990	
	B-Ortaokul	-,07985	,06674	,839	
	C-Lise	,04277	,06413	,979	
	E-Yüksek Lisans-Doktora	,33018	,12129	,117	
E-Yüksek Lisans-Doktora	A-İlkokul	-,36340*	,11371	,038*	E-A E-B
	B-Ortaokul	-,41004*	,11665	,015*	
	C-Lise	-,28742	,11517	,184	
	D-Ön Lisans -Lisans	-,33018	,12129	,117	

Tablo 4.19.'da görüldüğü gibi, yapılan varyans dağılımı analizi çerçevesinde kararlaştırılarak uygulanan Scheffe testi sonuçlarına göre duygusal özerklik ölçeği bütüncül olarak ele alınmak suretiyle annesi ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan

katılımcıların, annesi yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcılardan anlamlı biçimde farklılaştıkları saptanmıştır (p<.05). Geri kalan gruplar arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmamaktadır. Annesi ortaokul ve ilkokul eğitimi almış öğrencilerin puanları annesi yüksek lisans/doktora eğitimi almış öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin duygusal özerklik puanları baba eğitim durumu açısından, dağılımları ve anova sonuçları Tablo 4.20 ve Tablo 4.21' de verilmiştir.

Tablo 4.20. DÖÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

		N	x̄	ss
DÖÖ Puanları	İlkokul	187	2,4687	,54585
	Ortaokul	181	2,4096	,54125
	Lise	222	2,4421	,56481
	Ön Lisans- Lisans	165	2,3861	,50906
	Yüksek Lisans-Doktora	45	2,2413	,44432
	Toplam	800	2,4181	,53889

Tablo 4.20.'de görüldüğü gibi, DÖÖ Puanlarının "baba eğitim durumu" değişkenine göre ortalamaları incelendiğinde, "babası ilkokul eğitimi almış" olan öğrencilerin ortalamaları ($\bar{X}$ =2,4687); "babası yüksek lisans-doktora eğitimi almış" olan öğrencilerin ortalamalarından yüksek olduğu ($\bar{X}$ =2,2413) belirlenmiştir.

Tablo 4.21. DÖÖ Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
DÖÖ Puanları	Gruplar Arasında	2,195	4	,549	1,898	,109
	Gruplar İçinde	229,835	795	,289		
	Toplam	232,030	799			

*p<.05

Tablo 4.21.'de görüldüğü gibi, DÖÖ Puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı [F(4,795)=1,898 p>0.05]sonucuna ulaşılmıştır.

4.4. Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Puan Düzeyleri İle Duygusal Özerklik Puan Düzeyleri Arasındaki İlişki

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanları ile duygusal özerklik puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla uygulanan pearson korelasyon testi Tablo 4.22'de gösterilmiştir.

Tablo 4.22. EPDÖ Puanı ve DÖÖ Puanı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları (N=800)

		EPDÖ	**DÖÖ**
EPDÖ	r	1	
DÖÖ	r	-,47*	1

*p<0,01

Katılımcıların ergen psikolojik dayanıklılık ölçeğinden elde ettiği puanları ile duygusal özerklik ölçeğinden elde ettiği puanları göz önüne alınarak yapılan pearson korelasyon testinin sonucu yukarıda Tablo 4.22'de sunulmuştur. Sonuçlar incelendiğinde Ergen Psikolojik Dayanıklılığı ile Duygusal Özerklik değişkenleri arasında negatif yönde, anlamlı korelasyon bulunduğu saptanmıştır. Söz konusu korelasyonun katsayısı -0,47 olarak bulgulanmıştır (r=-0.47, p<0,01). Bir başka ifadeyle değişkenlerden herhangi birinde meydana gelecek 1 puanlık bir değişim, diğer değişkenin katsayısını r = -0,47 puan düşürmektedir. Psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik puanları arasındaki ilişki orta derecede ve negatif yöndedir.

Korelasyon katsayısının 1.00 olması, mükemmel pozitif bir ilişkiyi; -1.00 olması, mükemmel negatif ilişkiyi; 0.00 olması, ilişkinin olmadığını gösterir. Korelasyon katsayısının büyüklük bakımından yorumlanmasında üzerinde tam olarak ortaklaşılan aralıklar bulunmamakla birlikte, korelasyonu yorumlamada şu sınırların sıklıkla kullanılabileceği not edilmelidir. Korelasyon katsayısının, mutlak değer olarak, 0.70-1.00 arasında olması yüksek; 0.70-0.30 arasında olması, orta; 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanır (Büyüköztürk, 2006).

BÖLÜM 5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan analiz bulguları yorumlanacaktır. İlk olarak ergenlerde psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu açısından anlamlı bir fark olup olmadığı tek tek tartışılacaktır. Daha sonra ise ergenlerde duygusal özerklik puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu açısından anlamlı bir fark olup olmadığı tartışılacaktır. Son olarak da ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik puanları arasındaki ilişki ele alınacaktır.

5.1. Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Puanlarının Bağımsız Değişkenler Açısından Tartışılması

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının cinsiyet açısından anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin dayanıklılık puanları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyete açısından farklılaştığını gösteren (Hoşoğlu ve ark., 2018; Ernas, 2017; Atarbay, 2017; Dündar, 2016; Aktaş, 2016; Turgut, 2015; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Bahadır, 2009; Önder ve Gülay, 2008; Benard, 1993) araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu araştırmada elde edilen bulgularla paralellik gösteren psikolojik dayanıklılığın cinsiyet açısından farklılaşmadığı, (Uçar, 2020; Sarıkaya, 2019; Saka ve Ceylan, 2018; Purmut, 2016; Demir, 2016; Gürgan, 2014; Altundağ, 2013; Aydoğdu, 2013; Ülker Tümlü ve Recepoğlu 2013; Sezgin, 2012; Tümlü, 2012; Terzi, 2008; Özcan, 2005) sonuçlarına da ulaşan araştırmalar bulunmaktadır.

Psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre farklılık göstermemesinin sebebi, ergenlik döneminde bireylerin, kaygı, stres, gerginlik ve çatışma durumlarıyla daha sık

karşılaşabildiğinden, bu durumların cinsiyet ayrımı olmaksızın hem kızlarda hem de erkeklerde ergenlik döneminin bir parçası olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarında sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığını gösteren (Uçar, 2020; Orman, 2016) araştırmalarla birlikte; sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını (Özcan, 2015; Koç-Yıldırım, 2014) gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Özcan, 2015 ve Koç Yıldırım, 2014 çalışma sonuçları bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkeniyle arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarında algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından anlamlı bir farklılığın bulunduğunu gösteren (Hoşoğlu ve ark., 2018; Atarbay, 2017; Güngörmüş Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Bildirici, 2014) araştırmalar bulunduğu gibi bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve anlamlı farkın olmadığını gösteren (Sarıkaya, 2019; Ernas, 2017; Orman, 2016; Sezgin, 2016; Özcan, 2015; Toprak, 2014; Liu ve ark., 2012;) araştırmalarda bulunmaktadır.

Algılanan sosyo-ekonomik düzeyin ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde farklılık göstermemesinin sebebi, araştırma grubundaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin dağılımına baktığımızda grubun nerdeyse dörtte üçünün orta sosyo-ekonomik düzeyde olduğunu belirtiyor. Bu durum sosyo-ekonomik düzeye göre fark bulunmamasının sebebi olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının anne eğitim durumu değişkeniyle arasında anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarında anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın olduğunu gösteren (Dündar, 2016; Sezgin, 2016; Koç-Yıldırım 2014) araştırmalarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve anne eğitim durumu açısından bir farklılaşma olmadığını ortaya koyan (Uçar, 2020; Sarıkaya, 2019; Saka ve Ceylan, 2018; Atarbay, 2017; Purmut, 2016; Özcan, 2015; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Toprak, 2014; Atik, 2013) araştırmalara da ulaşılmıştır.

Araştırmada, ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının baba eğitim durumu değişkeniyle arasında anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin dayanıklılık puanlarında baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın bulunduğunu gösteren (Dündar, 2016; Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015; Koç-Yıldırım, 2014) araştırmalarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve baba eğitim durumuna göre bir farklılığın bulunmadığını ortaya koyan (Uçar, 2020; Sarıkaya, 2019; Saka ve Ceylan, 2018; Atarbay, 2017; Purmut, 2016; Sezgin, 2016; Turgut, 2015; Özcan, 2015; Parlak, 2014; Toprak, 2014) araştırmalara ulaşılmıştır.

Araştırmada ergenlerin, anne-baba eğitim durumlarının, psikolojik dayanıklılık düzeylerine etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu durumun anne-babaların eğitim düzeyinin ötesinde, çocuklarına nasıl destek oldukları, rol ve sorumluluklar verdiklerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Toprak (2014) yaptığı araştırmada ebeveynlerin eğitimli olmasının, ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları noktasında pozitif ve ya negatif etkiye sahip olmadığını ifade etmektedir. Bu ifade araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

5.2. Ergenlerde Duygusal Özerklik Puanlarının Bağımsız değişkenler açısından Tartışılması

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin

duygusal özerklik puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde duygusal özerkliğin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştıran birçok araştırmada, bizim araştırmamızın bulgularıyla tutarlı sonuçlar elde edilmiştir (Toprak, 2019; Güneş, 2018; Demir ve Karabacak, 2017; Aydın, 2015; Erçevik, 2014; Chou, 2000). Ancak duygusal özerkliğin kazanılmasına ilişkin cinsiyet farklılığının bulunduğu çalışmalar da vardır. Kızların duygusal özerklik puanlarının erkeklerden daha yüksek bulunduğu (Sesli, 2014; Esen-Çoban, 2013; Yektaş, 2013; Tung ve Dhillon, 2006; Mcbride-Chang ve Chang, 1998; Chen, 1994; Lamborn ve Steinberg, 1993; Steinberg ve Silverberg,1986) erkeklerin duygusal özerklik puanlarının kızlardan daha yüksek bulunduğu (Güney, 2017; Ryan ve Lynch, 1989) araştırmalar bulunmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, kız ve erkek ergenlerin toplam duygusal özerklikleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Bu bulgu toplumumuzda son yıllarda kız ve erkek çocuklarına yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinde de azalma olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ataerkil toplum yapısında erkeklere daha az müdahale ve daha çok ayrımcılık yapıldığı görülmekteydi. Fakat son yıllarda eğitim seviyemizin artması, teknolojinin ve sosyal medyanın etkisiyle dünyanın küreselleşmesi, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin genişlemesi gibi bir takım etkenler sayesinde bu ayrımcılık ve kayırma toplumumuzda azalmaya başlamıştır. Ailelerin çocuk yetiştirirken cinsiyetlerinden ötürü farklı tutum ve davranışlar sergilemediği düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının sınıf düzeyi açısından anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanlarında sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın 9. ve 11. sınıf öğrencileri arasında olduğu görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinin duygusal özerklik puanları 11. sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve ergenlerin duygusal özerklik puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaştığını gösteren (Koç, 2019; Demir ve Karabacak, 2017; Aydın, 2015;

Erçevik, 2014; Beyers ve Goossens 1999; Steinberg ve Silverberg 1986) araştırmaların yanında; okuduğu sınıf değişkenine göre anlamlı farklılaşma görülmeyen, (Güneş, 2018; Çimen, 2017) araştırmalar da bulunmaktadır. Duygusal özerklik puanlarının 9. sınıf öğrencilerinde 11. sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu saptanmıştır. Demir ve Karabacak (2017) araştırmalarında sınıf düzeyi arttıkça duygusal özerkliğin azaldığını ortaya koymuştur. Bu sonuç bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

11. sınıf öğrencilerinin duygusal özerklik puanlarının düşük olması, öğrencilerin üniversite sınavlarına yaklaştıkları için sınav kaygısı ve sınav stresinin artmasından dolayı ailelerine karşı duygusal olarak daha çok bağımlı hale geldikleri düşünülmektedir. 9. sınıf öğrencilerinin duygusal özerklik puanlarının yüksek olması ise öğrencilerin yeni bir eğitim kademesine geçiş yaptıkları için öğrencilerin yeni akranlarla kaynaşıp daha çok bağ kurdukları ve vakit geçirdikleri için ailelerinden duygusal olarak uzaklaştıkları düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanlarında algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve ergenlerin duygusal özerklik düzeylerinin algılanan sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı farklılaşma olmadığını (Koç, 2019; Çimen, 2017; Erçevik, 2014; Sesli, 2014; Steinberg ve Silverberg 1986) ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır.

Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde katılımcıların duygusal özerklik düzeyleri ile algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri arasındaki ilişkilerin araştırıldığı görülmektedir. Raporlanan araştırma sonuçlarında algılanan sosyo-ekonomik düzeyin duygusal özerklik üzerinde etkili olduğunu ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma kapsamında sosyo-ekonomik düzey değişkeni, gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin duygusal özerklik düzeylerinin daha yüksek olabileceği düşünüldüğünden, bu araştırmaya bağımsız değişken olarak dahil edilmiştir. Ancak araştırma sonucunda yukarıdaki araştırmalarda da belirttiğimiz üzere duygusal özerklik ile sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırma grubundaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin dağılımına baktığımızda grubun nerdeyse

dörtte üçünün orta sosyo-ekonomik düzeyde olduğunu görülmektedir. Bu durum sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık bulunmamasının sebebi olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının anne eğitim durumu açısından anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanlarında anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcılar ile annesi yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcılar arasında olduğu tespit edilmiştir. Annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan öğrencilerin duygusal özerklik puanlarının, annesi yüksek lisans/doktora mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılaşma görülmeyen (Aydın, 2015; Erçevik, 2014; Güneş, 2018; Koç, 2019; Çimen, 2017; Chen, 1994) araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular sonucunda duygusal özerklik puanlarında anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcılar lehinedir.

Anne eğitim düzeyi açısından annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcıların duygusal özerklik puanları, annesi yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ergenlik döneminde eğitim seviyesi yüksek olan annelerin, çocuklarına daha kontrollü, sıkı bir denetim yaklaşımı gösterdikleri ve daha fazla beklenti içinde bulundukları söylenebilir. Bu sıkı denetim ve beklentinin aile ile ergen arasında ilişki çatışmalarına sebep olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple anne eğitim düzeyi yüksek olan ergenlerin, duygusal özerklik puanlarının düşük çıktığı düşünülmektedir. Nitekim bu çalışmanın sonucuna paralel olarak Çelik (2015) yaptığı araştırmada anne kontrolü arttıkça, ergeninin duygusal özerklik düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın sonucuna paralel başka bir araştırmada Musaağaoğlu ve Güre (2005) ailelerin ergenlik döneminde çocukları üzerinde uyguladıkları sıkı denetim ve kontrolün, ergenlerin özerklik gelişimini olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Bu çalışmanın sonucuna paralel başka bir araştırmada ise Koç (2019) ergenlerin annelerinin algıladıkları koruyucu-istekçi tutum arttıkça, duygusal özerklik düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada, ergenlerin duygusal özerklik puanlarının baba eğitim durumu değişkeniyle arasında anlamlı fark gösterip göstermediği incelendiğinde; araştırmaya katılan ergenlerin duygusal özerklik puanları arasında baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, bu araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekleyen ve ergenlerin duygusal özerklik puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılaşma görülmeyen (Chen, 1994; Çimen, 2017; Erçevik, 2014; Güneş, 2018; Koç, 2019; Sesli, 2014) araştırmaların yanında Aydın (2015) tarafından yapılan araştırmada ise duygusal özerklik düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşma bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Duygusal özerklik düzeyinin baba eğitim durumu ile farklılaşmamasının sebebi ise, duygusal özerklik kazanımında annenin rolünün daha fazla olması ve babanın çocuk yetiştirmede anne kadar etkin rol almaması şeklinde düşünülmektedir.

5.3. Ergen Psikolojik Dayanıklılık ile Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Ergen psikolojik dayanıklılığı ile duygusal özerklik değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle psikolojik dayanıklılık puanları artarken duygusal özerklik puanlarının .47 oranında azaldığı söylenebilir.

Özellikle özerklik gelişiminde ergenler aile ile yakın ilişkilerden uzaklaştığında özerklik gelişirken diğer taraftan koruyucu faktör olarak aile desteği ve ilişkinin zayıflaması, psikolojik dayanıklılığı azaltabilmektedir. Bu durum çalışmada ele alınan iki değişken arasında ters yönlü korelasyon ilişkisi bulunmasının sebebi olarak düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik kavramlarını bir arada araştıran başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Nitekim bu çalışmanın bu sonucuna paralel başka bir araştırmada Koç-Yıldırım (2014) psikolojik dayanıklılık toplam puanları ile benlik kurgusunu ölçen özerk ilişkisel benlik ölçeğinin özerklik alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ergenlerin özerklik düzeyleri arttıkça psikolojik

dayanıklılık düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Bu çalışmanın bu sonucundan farklı başka bir araştırmada ise Ernas (2017) 18-50 yaş arasındaki bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile özerklik düzeyleri arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Özerkliğin artmasının psikolojik dayanıklılığı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

1. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık puanlarında ve duygusal özerklik puanlarında erkeklerde ve kadınlarda anlamlı bir farklılık olmadığına ulaşılmıştır.
2. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık puanlarının sınıf düzeyi açısından farklılaşmadığı, duygusal özerklik puanlarının ise sınıf düzeyi açısından farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın 9. ve 11. sınıf öğrencileri arasında olduğu tespit edilmiştir. 9. sınıf öğrencilerinin duygusal özerklik puanları 11. sınıf öğrencilerinin puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
3. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik puanları algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.
4. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık puanı anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı, ancak duygusal özerklik puanlarında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın annesi ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan katılımcıların, annesi yüksek lisans/doktora mezunu olan katılımcılar arasında olduğu tespit edilmiştir. Annesi ortaokul ve ilkokul eğitimi almış öğrencilerin puanları annesi yüksek lisans/doktora eğitimi almış öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
5. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik puanları baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
6. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik puanları arasında orta derecede negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle psikolojik dayanıklılık puanı artarken duygusal özerklik puanının azaldığı söylenebilir.

6.2. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yönelik öneriler sıralanmaktadır.

1. Araştırma sonucunda duygusal özerklik ile sınıf düzeyi ve anne eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum göz önünde bulundurularak, liselerde uygulanan rehberlik programlarının içeriğine özerklik dönemindeki öğrencilere psikolojik dayanıklılık düzeyini arttırmaya yönelik eğitim verilmesi önerilebilir.

2. Bu araştırmada algılanan sosyo-ekonomik düzey ele alınırken aslında araştırma grubunun bu anlamda farklılaşmadığı görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzeyi belirlemek oldukça zor. Bu nedenle sosyo-ekonomik düzeyi ortaya koyacak kriterlerin ve bunu yansıtan grupların (devlet-özel okul gibi) dikkate alınması önerilmektedir.

3. Bu araştırmada ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişki incelenmiştir. Ergenlik döneminde ve gelişim sürecinde bu iki özellik önemlidir. Psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik ve bu özelliklerin gelişimini desteklemek amacıyla öğrencilere, velilere seminerler ve eğitim programları düzenlemesi önerilebilir.

4. Araştırma sonuçları, çalışmada ele alınan araştırma grubu (800 lise öğrencisi) özellikleriyle sınırlıdır. Bu bakımdan araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini arttırmak için daha geniş ve katılımcı çeşitliliği yüksek gruplarla; örneğin farklı okul türleri (meslek okulu- özel okul), uygulanması önerilebilir.

5. Bu araştırmada psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik, cinsiyet, sınıf düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu açısından incelenmiştir. Bu değişkenlerin yanı duygusal özerklik gelişimi için etkisi olabileceği varsayılan annenin çalışma durumu ve çocuğun bakıcı yanında büyüme durumu değişkenlerine göre ilişkilerin incelenmesi önerilmektedir.

6. Psikolojik dayanıklılık ve duygusal özerklik kavramları kimlik ve kişilik gelişimde önemli bir etkisinin olduğu için ebeveynlerin çocuk yetiştirirken uzmanlardan yardım almaları ve bu süreci bilinçli bir şekilde yürütmeleri önerilebilir.

EK'LER

Ek.1.Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler,

Dolduracağınız formlar**, Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık İle Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi** konusu ile ilgili bir Yüksek Lisans Tezi araştırmasında kullanılacaktır. Bu araştırmanın sonuçlarının güvenilir olması açısından sorulara içten ve gerçekçi yanıtlar vermeniz çok önemlidir. Yanıtlarınız tamamen gizli kalacak ve yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır. Bu nedenle adınızı, soyadınızı ve numaranızı yazmanıza gerek yoktur. Hiçbir maddeyi boş bırakmamanız ve bir soruya birden fazla yanıt vermemeniz sonuçların daha sağlıklı değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Demet Pekşen Süslü

Sınıf:

( ) 9.Sınıf ( ) 10.Sınıf ( ) 11.Sınıf ( ) 12.Sınıf

Cinsiyet:

( )Erkek ( ) Kadın

Sosyo-ekonomik Düzeyinizi Nasıl Algılıyorsunuz?

( )Düşük( )Orta ( )Yüksek

Babanızın Eğitim Durumu Nedir ?

( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( )Lise ( ) Ön Lisans-Lisans ( ) Yüksek Lisans-Doktora

Annenizin Eğitim Durumu Nedir?

( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( )Lise ( ) Ön Lisans-Lisans ( ) Yüksek Lisans-Doktora

Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

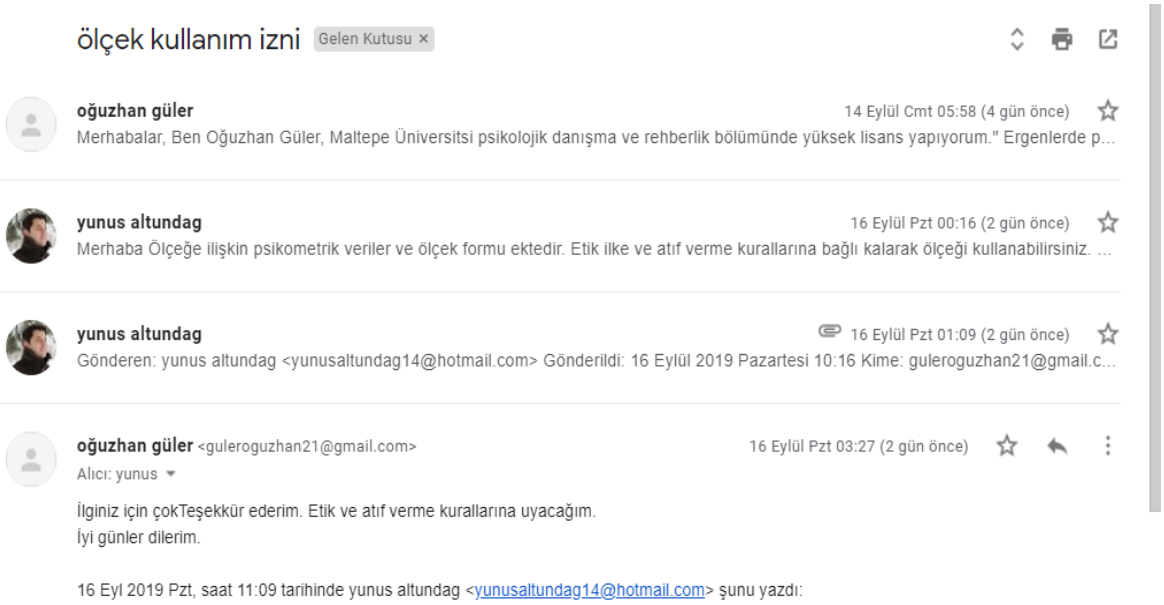
Ek.2.Ölçek Kullanım İzni

Duygusal Özerklik Ölçeği(DÖÖ) Ölçek Kullanım İzni

Ek.3.Ölçek Kullanım İzni

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(EPDÖ) Ölçek Kullanım İzni

ölçek kullanım izni Gelen Kutusu ×

oğuzhan güler 14 Eylül Cmt 05:58 (4 gün önce)
Merhabalar, Ben Oğuzhan Güler, Maltepe Üniversitsi psikolojik danışma ve rehberlik bölümünde yüksek lisans yapıyorum." Ergenlerde p...

yunus altundag 16 Eylül Pzt 00:16 (2 gün önce)
Merhaba Ölçeğe ilişkin psikometrik veriler ve ölçek formu ektedir. Etik ilke ve atıf verme kurallarına bağlı kalarak ölçeği kullanabilirsiniz. ...

yunus altundag 16 Eylül Pzt 01:09 (2 gün önce)
Gönderen: yunus altundag <yunusaltundag14@hotmail.com> Gönderildi: 16 Eylül 2019 Pazartesi 10:16 Kime: guleroguzhan21@gmail.c...

oğuzhan güler <guleroguzhan21@gmail.com> 16 Eylül Pzt 03:27 (2 gün önce)
Alıcı: yunus

İlginiz için çokTeşekkür ederim. Etik ve atıf verme kurallarına uyacağım.
İyi günler dilerim.

16 Eyl 2019 Pzt, saat 11:09 tarihinde yunus altundag <yunusaltundag14@hotmail.com> şunu yazdı:

Ek.4 ERGEN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

		Bana Çok Uygun	Bana Uygun	Bana Uygun Değil	Bana Hiç Uygun Değil
1	Ailem benimle gerçekten ilgilenir.				
4	Aile içinde alınan kararlarda fikirlerim dikkate alınır				
7	Genelde olaylara kötümser bakarım.				
10	Öğretmenlerimden benimle gerçekten ilgilenen kimse yok.				
13	Şartlar değiştiğinde ne yapmam gerektiğini çabucak anlarım				
16	Hayat, bana pek yaşanılası gelmiyor.				
19	Bir kişinin bir olay ya da durum karşısında nasıl hissedeceğini anlamakta iyiyimdir				
22	Okulda olmasam hiçbir öğretmenim bunu fark etmez.				
25	Sorunlarımı anlatabileceğim arkadaşlarım vardır.				
28	Zor durumda kaldığımda arkadaşlarım bana yardım ederler				

Ek.5. DUYGUSAL ÖZERKLİK ÖLÇEĞİ

	Bana Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Tamamen Uygun
1- Ana-babam ve ben her konuda anlaşırız.				
3- Ana-babam ve ben anlaşamasak bile onlar her zaman haklıdır.				
5- Yanlış bir şey yaptığımda, ailemin benim için her şeyi yoluna koyacağına güvenirim.				
7- Ana-babam benimle ilgili bilinmesi gereken her şeyi bilir.				
9- Arkadaşlarımdan biriyle sorun yaşarsam, ne yapacağıma karar vermeden önce konuyu annem ya da babamla tartışırım.				
11- Anne ya da baba olduğumda çocuklarıma aynen kendi anne- babamın bana davrandığı gibi davranacağım.				
13- Ana-babam çok nadir hata yapar.				

Ek.6. VALİLİKTEN ALINAN UYGULAMA İZİN BELGESİ

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092-605.01-E.20888812 24/10/2019
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Oğuzhan GÜLER)

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Maltepe Üniversitesi Sosyal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 30.09.2019 tarihli ve 00000069849 sayılı yazısı.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberllik ve psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Oğuzhan GÜLER'in "Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık ile Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu anket uygulama isteği kapsamında, İlimiz Şahinbey İlçesinde bulunan ekli listede isimleri belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik araştırma çalışma isteği, ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu kapsamda Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberllik ve psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Oğushan GÜLER'in anket uygulama isteği, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarihli ve 12607291 (2017/25) sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup; araştırmacının, araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmesi şartıyla, İlimiz Şahinbey İlçesinde bulunan ekli listede isimleri belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere anket uygulama isteği eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına göre uygulanması, Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Cengiz METE
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
<...>

Rızvan EROĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Gaziantep Valiliği 5. kat İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Elektronik Ağ: www.gaziantep.meb.gov.tr
e-posta: gaziantepmem@meb.gov.tr

Bilgi için: Md.Yrd.M.A.TİRYAKİOĞLU
Mem.S.AYYILDIZ.Dah.4450
Tel: 0 (342) 231 10 58
Faks: 0 (342) 232 24 10

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 7c8c-6e92-3f80-ac17-46b7 kodu ile teyit edilebilir.

KAYNAKÇA

Aktaş, E. (2016). *Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları İle Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun

Alpar, R. (2013). *Uygulamalı çok değişkenli istatiksel yöntemler*. Detay Yayıncılık, 4. Baskı

Altundağ, Y. (2013). *Anne-babası boşanmış ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde yordayıcı değişkenler olarak yasam doyumu ve yalnızlık.* Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu

Atarbay, S. (2017). *Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılıklarına Etkisi*. (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Atik, L. E. (2013). *Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Öz-Yansıtma ve İç görünün Rolü*, (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Aydın, İ. (2015). *Ders dışı etkinliklere katılan ve katılmayan öğrencilerin duygusal özerkliklerinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon

Aydoğdu, T. (2013). *Bağlanma Stilleri, Başa Çıkma Stratejileri ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Azeem, S. (2010). Mohammad; Personality Hardiness, Job Involvement and Job Burnout Among Teachers, *International Journal of Vocational and Technical Education*, 2(3), 36-40

Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri.* (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22 (2):104-116

Benard, B. (1993). Fostering Resiliency in Kids, *Educational Leadership*, November, , 44-48

Beyers, W. & Goossens, L. (1999). Emotional autonomy, psychosocial adjustment and parenting: interactions, moderating and mediating effects. *Journal of Adolescence*, 22, 753-769

Bildirici, F. (2014). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Çocuğa Sahip Ailelerde Aile Yükü İle Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişki*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Bulut, S., Doğan, U. ve Altundağ, Y. (2013). Adolescent Psychological Resilience Scale:Validity and reliability study. *Suvremena psihologija*, 16(1), 21-32.

Büyüköztürk, Ş. (2006). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: *Pegem Akademi Yayınları*

Cavga, Z. (2019). *Lise Öğrencilerinde Aile Yaşam Doyumu İle Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Chen, Z. Y. (1994). *The Positive And Negative Consequences Of Adolescent Emotional Autonomy: The Relation Of Aspects Of Autonomy To Academic Achievement And Socially Disapproved Behaviours*. Yayımlanmamış Doktora tezi, Stanford University, California

Chou, K.L. (2000). Emotional autonomy and depression among chinese adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 161 (2), 161-168

Çelen, N. (2011). *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik.* İstanbul: Papatya Yayıncılık

Çelik, E. G. (2015). *Algılanan Ebeveyn Kontrolü İle Ergen İyi Oluşu Arasındaki İlişkide Duygusal Özerklik Ve Empatinin Aracı Rolü*. (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Cihangir Çankaya Z. (2009). Özerklik Desteği Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu Ve Öznel İyi Olma Öz Belirleme Kuramı.,*Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi,* Cilt.4, Ss.23-31

Çimen, S. (2017). *Duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi.* Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268

Demir, M. (2016). *Kanser Hastası Olan Kişilerin Bağlanma Stillerine Göre Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*, (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Demir, M. ve Karabacak, A. (2017). *Ergenlerin duygusal özerkliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi.* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(2), 427-442

Deniz, M. Çok, F. ve Duyan, V. (2013). Duygusal özerklik ölçeğinin ergenler için uyarlanması ve psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim,* 38 (167), 352-364

Doğan, T. Karaman, N.G., Çoban, A.E., ve Çok, F. (2012). Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler. *İlköğretim Online*, 11(4), 1010-1020

Durak, M. (2002). *Deprem Yaşamış Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Belirtilerini Yordamada Psikolojik Dayanıklılığın Rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Dündar, Ü. (2016). *Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*: Gaziosmanpaşa İlçesi Örneği, (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eminağaoğlu, N. (2006). *Güç koşullarda yaşayan sokak çocuklarında dayanıklılık (sağlamlık).* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

Erçevik, A. (2014). *Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Ernas, Ş. (2017). *Özerklik ve Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,* (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi, T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Esen-Çoban, A. (2013). Türkiye'de ergenlerin duygusal özerkliklerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve bilim*, 169 (38), 358-370

Fraser, M. W., Galinsky, M. J. and Richman, J. M. (1999). Risk, protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social work practice. *Social Work Research*, 23(3), 131-143

Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*,3(28), 113-128

Glantz, M. D. and Sloboda, Z. (1999). *Analysis and reconceptualization of resilience.* In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Eds.), Resilience and development: Positive life adaptations (ss. 109-126). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers

Güneş, E. (2018). *Zorbalık Eğilimi Duygusal Özerklik ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Güney, M. A. (2017). *Ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Entitüsü, Konya

Güngörmüş, K., Okanlı, A., ve Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi,* 6(1), 9-14

Gürgan, U. (2006). *Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkisi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Gürgan, U. (2014) Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık ve İyilik Halinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 9 (1), 18-35

Haynes, N. M. (2005). Personalized Leadership For Effective Schooling. [Online]: URL: Www.Atdp.Berkeley.Edu/Haynes_Keynote_04.Ppt

Hoşoğlu, R., Kodaz, A. F., Bingöl, T. Y.,ve Batık, M. V. (2018). Öğretmen adaylarında psikolojik sağlamlık. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 217-239

Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-İlişkisel Benlik:Yeni Bir Sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(1), 36-44

Kamya, H. (2000). Hardiness And Spiritual Well-Being Among Social Work Students: Implications For Social Work Education. *Journal of Social Work Education*, Vol. 36(2), pp. 231-240

Kaplan, H. B. (1999). *Toward an uderstanding of resilience: A Critical Review Of Definitions And Models*. In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Eds.), Resilience And Development: Positive Life Adaptations (Pp. 17-83). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers

Karaırmak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-139

Karasar, N. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemi. *Nobel Yayın*: Ankara

Kim, D.H. & Yoo I.Y. (2004). Relationship between depression and resilience among children with nephrotic syndrome. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 34(3): 534-540

Klag, S., & Bradley, G. (2004). The role of hardiness in stress and illness: An exploration of the effect of negative affectivity and gender. *British Journal of Health Psychology*, 9(2), 137-161

Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality, and health: an inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(1), 1-11

Koç, F. (2019). *Ergenlerde Anne Baba Tutumları İle Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Düzce İli Örneği).* (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), T.C. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul

Koç Yıldırım, P. (2014). *Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Kodaman, U. (2019). *14-18 Yaş Arası Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Köseoğlu, S. A. ve Erçevik, A. (2015). *Lise Öğrencilerinin Duygusal Özerklik ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 198-216

Krovetz, M. L. (1999). *Fostering resiliency: Expecting all student stouse their minds and heart swell.* Thousand Oaks, CA: Corwin Press

Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Kumpfer, K. L. (1999). *Factors and Processes Contributing to Resilience*. In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Eds.), Resilienceand Development: Positive Life Adaptations, (pp. 179-224). New York: KluwerAcademic/Plenum

Lamborn, S. D. , & Steinberg, L. (1993). Emotional autonomy redux̄: Revisiting Ryan and Lynch. *Child Development,* 64, 483-499

Lee, Ji H., Nam, Suk., Kim, A-Reum. R., Kim, Boram, Lee, Min Y., & Lee, Sang M. (2013). Resilience: A Meta-analytic Approach. *Journal of Counseling & Development*, 91(3), 269-279

Liu, Y., Wang, Z. & Li, Z. (2012). "Affective mediators of the influence of neuroticism and resilience on life satisfaction", *Personality and Individual Differences*, 52, 833-838

Maddi, S. R. And Khoshaba, D. M. (1994) Hardiness and Mental Health, *Journal of Personality Assessment*, 63:2 265-274

Masten, A. S. (1994). *Resilience İn İndividual Development: Successful Adaptation Despite Risk And Adversity*, İn M. C. Wang, & G. W. Gordon (Eds.), Educational Resilience İn İnner-City America: Challenges And Prospects, (Pp. 3-25). *Hillsdale,* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc

Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238

McBride-Chang, C. & Chang, L. (1998). Adolescent- parent in Hong Kong: Parenting styles emotional autonomy, and school achievement. *The Journal of GeneticPsychology*, 159 (4), 421-436

Morsünbül, Ü. (2011). *Ergenlikte Özerkliğin ve Kimlik Biçimlenmesinin Öznel İyi Oluş Üzerindeki Etkisi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Morsünbül, Ü. (2012) Özerklik ve ruh sağlığına etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 260-278

Musaağaoğlu, C. ve Güre A. (2005). Ergenlerde Davranışsal Özerklik ile Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi,* 20(55), 79- 94

Noom, M. J. (1999). *Adolescent Autonomy: Characteristic and Correlates*. Delft: Eburon

Noom, M. J., Dekovic, M. & Meeus, W. H. J. (1999). Autonomy, Attachment and Psychosocial Ad Just Ment During Adolescence: A Double-Edged Sword?, *Journal of Adolescence,* 22, 771-783

Noom, M. J, Dekovic, M., & Meeus, W. H. J. (2001). Conceptual Analysis and Measurement of Adolescent Autonomy, *J Youth Adolesc*, 30: 577-595

Norman,E.(2000).*Introduction:the strengths perspective and resiliency enhancement - a natural partnership. In E. Norman (Eds.), Resiliency Enhancement* (pp. 116). New York: Columbia UniversityPress

Orman, Y. (2016). *Lise Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek İle Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Başakşehir Örneği.* (Yayımlanmamış (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), T.C. Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Öğülmüş, S. (2001), Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık, *I. Ulusal Çocuk Ve Suç Sempozyumu:* Nedenler ve Önleme Çalışmaları. Ankara (29-30 Mart)

Önder, A. ve Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlığının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi,* 23, 192-197

Özcan, B. (2005). *Anne Babaları Boşanmış Ve Anne Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri Ve Koruyucu Faktörler Karşılaştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Özcan, Z. (2015). *Lise öğrencilerinin kişilerarası şemaları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Özdemir, Y. ve Çok, F (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 152-164

Özkan, L. (2019). *Lise Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Purmut, E. C. (2016). *Ergenlerde benlik imgesi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Rigsby, L. C. (1994). Americanization of resilience: Deconstructing research in practice. In M. C. Wang & E. W. Gordon (Eds.), *Educational resilience in inner-city America: Challenges and prospects* (pp. 85-94). Hillsdale, NJ: Erlbaum

Rutter, M. (2006). Implications of resilience conceptsfor scientific understandig. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 1-12

Ryan, R. M., & Lynch, J. H. (1989). Emotional Autonomy versus Detachment: Revisiting The Vicissitudes of Adolescence and Young Adulthood. *Child Development*, 60(2), 340-356

Saka, A. ve Ceylan, Ş. (2018). Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aile Yapılarına Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*. 5(1), 68-86

Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Sarıkaya, B. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Ebeveynleşme Yaşantıları ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan

Sesli, Ç. (2014). *Ortaöğretim öğrencilerinin özerklik düzeyleri ile değer yönelimleri ve kendini ayarlama düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri

Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 489-502

Sezgin, K. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık ve Dindarlık Düzeylerinin İncelenmesi,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır

Silliman, B. (2004). Concept development of family resilience: A study of Korean families with a chronically ill child. *Journal of Clinical Nursing*, 13, (5), 636-645

Sipahioğlu, Ö. (2008). *Farklı Risk Gruplarındaki Ergenlerin Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Skrove M, Romundstad P. & Indredavik M.S. (2013). Resilience, lifestyle and symptoms of anxiety and depression in adolescence: the Young-HUNT study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 48(3): 407-416

Steinberg, L. & Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57, 841-851

Steinberg, L. (2001). We know some things: Adolescentparent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 1-20

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik (Yayına Haz. Figen Çok).* Ankara: İmge Kitabevi

Şahin, H. (2019). *Bilişsel Davranışçı Yaklaşıma Dayalı Psiko-Eğitim Programının Psikolojik Dayanıklılık Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep

Tabachnick B.G. & Fidell L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. 6th Ed. Boston, 113

Tarter, R. E. and Vanyukov, M. (1999). *Re-Visiting the validity of the construct of resilience.* In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Eds.), Resilience and development: Positive life adaptations (ss. 85-107). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers

Taşğın, E. ve Çetin, F. Ç. (2006) Ergenlerde Major Depresyon: Risk Etkenleri, Koruyucu Etkenler ve Dayanıklılık. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(2):87-94

Tekin, E. (2011). *Askeri Hastanelerde Çalışan Hemşirelerin Psikolojik Dayanıklılık Ve Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Terzi, Ş. (2005). *Öznel İyi Olmaya İlişkin Psikolojik Dayanıklılık Modeli*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29), 1-11

Toprak, H. (2014). *Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya

Toprak, A. (2019). *Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Tutumu İle Duygusal Özerklik Ve Sır Saklama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya

Tung, S. & Dhillon, R. (2006). Emotional autonomy in relation to family enviroment: A gender perspective. *Journal of The Indian Academy of Applied Psychology,* 32 (3), 201-212

Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin, Önemli Yaşam Olayları, Algılanan Sosyal Destek Ve Okul Bağlılığı Açısından İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

Uçar, Z. M. (2020). *Ergenlik Dönemi Bireylerinin Kişilik Özellikleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya

Ülker Tümlü, G. (2012). *Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Ülker Tümlü, G., ve Recepoğlu, E. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213

Yazıcı, A. (2019). *Ergenlerde Duygusal Özerklik, Eylemlilik ve Arkadaşa Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas

Yektaş, Ç. (2013). *Depresyon Tanılı Kız Ergenlerde İntihar Davranışının Doğası ve Gelişimsel Bağlamı: Kimlik Duygusu, Ergen-Ebeveyn İlişkileri ve Duygusal Özerklik*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Ergen Ruh Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir

Yılmazer, Y. (2007). *Anne-Baba Tutumları ile İlkögretim İkinci Kademe Ögrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara